

Kajaanin kaupungin

Perusopetuksen kieli- ja kulttuurikäsi- ja monikielisten opetuksen kehittä-
missuunnitelma

Sisällys

1. Kieli- ja kulttuurikäsi- ja monikielisten opetuksen kehittämissuunnitelma.....	3
1.1. Valmistava opetus.....	4
1.2. Siirtyminen perusopetukseen.....	6

1.3.	Koulumatkat.....	8
1.4.	Kodin ja koulun yhteistyö.....	9
1.5.	Kielitietoinen opetus.....	11
1.6.	Oman äidinkielen opetus.....	12
1.7.	Suomi toisena kielenä (S2).....	13
1.8.	Oppimisen tuki ja oppilashuolto.....	14
1.9.	Näkökulmia arviointiin.....	15
1.10.	Tulkkauspalvelut.....	19
1.11.	Mihin peruskoulun jälkeen?.....	20
1.12.	Vinkkejä opetuksen tueksi.....	21
1.13	Kieli- ja kulttuurikoordinaattorit opettajan tukena.....	25
2.	Monikielisten opetuksen kehittämissuunnitelma.....	26
2.1.	Monikulttuurinen Kajaani.....	26
2.2.	Kieli- ja kulttuuritietoisien opetuksen järjestäminen.....	28
2.3.	Oppimisen tuen erityispiirteitä.....	31
2.4.	Kodin ja koulun yhteistyön erityispiirteet ja kehittäminen.....	33
2.5.	Verkostoyhteistyön kehittäminen.....	34
2.6.	Pedagoginen kehittäminen.....	35
	Lähdeluettelo.....	36
	LIITE 1 Valon sisältöjä.....	37
	LIITE 2 Valon seurantalomake.....	39
	LIITE 3 OÄ -päiväkirja.....	40
	LIITE 4 Vinkkejä osaamisen näyttämiseen.....	41
	LIITE 5 Esimerkkilauseita sanalliseen arviointiin.....	42
	LIITE 6 Valon todistus.....	43
	LIITE 7 Pedagogiset asiakirjat.....	44
	LIITE 8 Ohjeet bussimatkalle.....	45
	LIITE 9 Talvivaatetus.....	47
	LIITE 10 Todistus valossa opiskelusta.....	48

Johdanto

Kajaanin kaupungin perusopetuksen kieli- ja kulttuurikäsiin ja monikielisten opetuksen kehittämissuunnitelmaan on koottu kieli- ja kulttuuritietoisuuden opetuksen toimintamalleja ja materiaalia sekä opetuksen kehittämisen näkökulmia.

Ensimmäinen osa on käsikirja opetuksen henkilöstölle käytännön työvälineeksi. Toinen osa sisältää Kajaanin kaupungin kieli- ja kulttuuritietoisuuden opetuksen kehittämissuunnitelman.

Käsikirjassa tarkoitetaan eri kieli- ja kulttuuritaustaisella oppilaalla lasta, jonka ensikieli on muu kuin suomi, ruotsi, saame, romani tai viittomakieli tai joka käyttää muuta tai muita kuin edelle mainittuja kieliä perhepiirissä ja jonka molemmat huoltajat tai toinen huoltajista on maahan muuttanut. Toisella kielellä tarkoitetaan kieltä, joka opitaan tai omaksutaan asuen ja eläen uuden kieliyhteisön parissa. Suomen kielen oppiminen ja omaksuminen tapahtuu hyvin samankaltaisesti kuin lapsen äidinkielen kehitys.

Tämän käsikirjan ja kehittämissuunnitelman sisältöjä ovat laatineet Kajaanin perusopetuksen kieli- ja kulttuurikoordinaattorit sekä Kajaanin kieku – hankkeen toimijat.

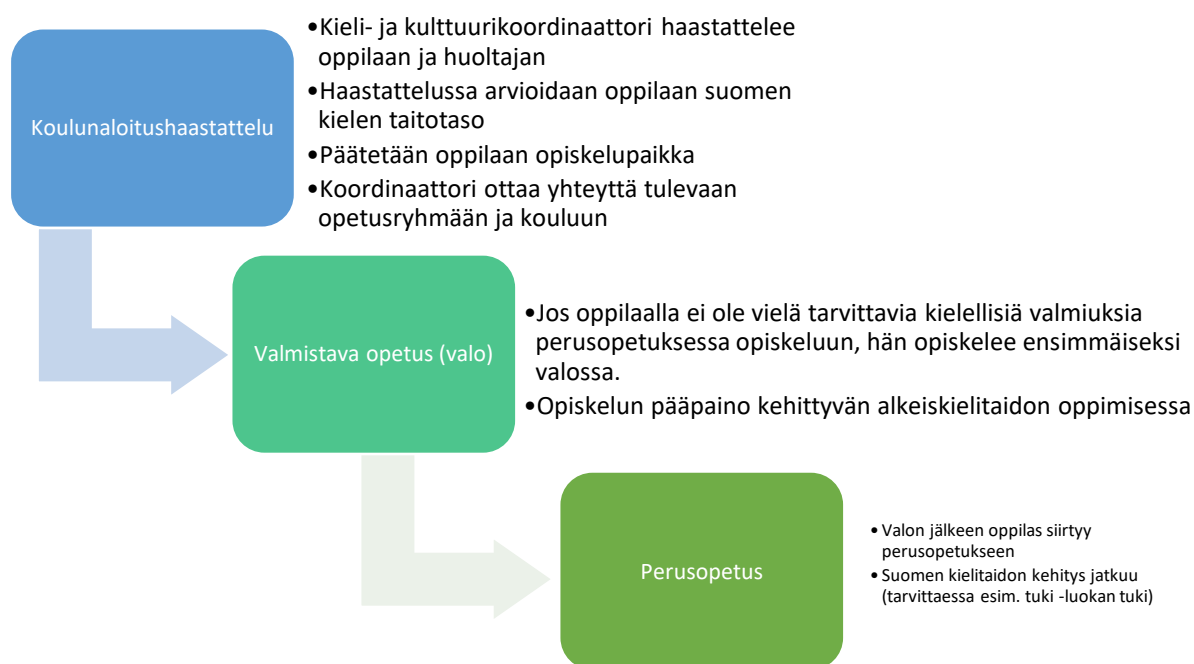
1. Kieli- ja kulttuurikäsikirja

Kajaaniin saapuu eri kieli- ja kulttuuritaustaisia oppilaita monista syistä. Kajaanin perusopetuksessa puhutaan äidinkielenä yli 20 eri kieltä.

Oppilaat kasvavat kansainväliseen maailmaan. Oppilaita ohjataan näkemään tämä myönteisenä voimavarana ja arvostamaan omia juuriaan. (OPH 2016, 21.)

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa sanotaan, että monikielisten oppilaiden opetuksessa erityisenä tavoitteena on tukea oppilaiden monikielisyyttä sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden taustat ja lähtökohdat kuten äidinkieli ja kulttuuri sekä maasaoloaika. Monikielisiä oppilaita rohkaistaan käyttämään osaamiaan kieliä monipuolisesti eri oppiaineiden tunteilla ja muussa koulun toiminnassa. Näin oman äidinkielen oppiminen ja käyttö tukevat eri oppiaineiden sisällön omaksumista. (OPH 2016, 87).

Kajaaniin saapuvan eri kieli – ja kulttuuritaustaisen peruskouluikäisen oppilaan oppimispolku:

1.1. Valmistava opetus

Perusopetukseen valmistavaa opetusta (valo) annetaan oppilaille, joilla ei ole vielä tarvittavia kielellisiä valmiuksia perusopetuksessa opiskeluun. Opetus voi olla joko ryhmämuotoista tai inklusiivista. Oppilas voi olla juuri muuttanut maahan tai Suomessa syntynyt. Oppilaalla ei tarvitse olla oleskelulupaa. Valossa on oma opetussuunnitelma.

Ennen ryhmämuotoisen valmistavan opetuksen alkamista kieli- ja kulttuurikoordinaattorit haastattelevat oppilaan ja huoltajan. Samalla he täyttävät haastattelulomakkeen. Huoltajan suostumuksella lomake lähetetään tulevan koulun rehtorille, koulusihteerille sekä opettajalle. Lisäksi koordinaattori sopii koulunaloituspäivän sekä ohjeistaa koulumatkoissa (ks. luku 1.3.). Koordinaattori syöttää oppilaan tiedot primukseen.

Ryhmämuotoisen valmistavan opetuksen laajuus on 6–10-vuotiailla 24 tuntia viikossa (yht. 900 h) ja tätä vanhemmilla oppilailla 27 tuntia viikossa (yht. 1000 h). Oppilas opiskelee valmistavassa opetuksessa yleensä noin yhden vuoden ennen siirtymistä perusopetukseen. Perusopetukseen siirtyminen on mahdollista aikaisemminkin, jos oppilaan valmiudet ovat siihen riittävät. Valmistavan opetuksen ryhmäkoko on 10 oppilasta. Opettajan työparina toimii koulunkäynninohjaaja.

Inklusiivista valmistavaa opetusta tarjotaan Kajaanissa 7-vuotiaille lapsille, jotka ovat käyneet Suomessa esikoulun. Inklusiivisessa valmistavassa oppilas saa valmistavaa opetusta lähikoulun 1 –luokalla 24 tuntia viikossa 9 kuukauden ajan. Valmistavan päätettyä oppilas jatkaa opiskelua samassa opetusryhmässä perusopetuksen oppilaana.

Opetuksen keskiössä on oppilaan kielellisten ([kehittyvä alkeiskielitaitoa A1.2.](#)) ja opiskeluvälineiden edistymisen tukeminen toiminnallisia ja kielitietoisia työskentelytapoja hyödyntäen ([valon ops](#)). Liitteessä 1 on esimerkkejä valmistavan opetuksen sisällöistä. Kappaleesta 1.12 löydät materiaaliavinkkejä.

Jokaiselle oppilaalle tehdään Wilmassa oma opinto-ohjelma, jossa huomioidaan oppilaan aikaisempi kouluhistoria. Opinto-ohjelma tehdään 2kk kuluessa yhdessä huoltajan kanssa. Opinto-ohjelmaan kirjataan mm. tavoitteet, oppiaineet, tuntimäärät, sisällöt, tukitoimet ja integroinnit perusopetuksen ryhmään. Tavoitteet asetetaan vastaamaan oppilaan taito- ja ikätasolle soveltuvaa opetusta. Opetukseen ei sisälly uskonnon opetusta. Opinto-ohjelmaa päivitetään valmistavan opetuksen aikana. Opinto-ohjelma käydään läpi huoltajan kanssa vähintään 2 kertaa valmistavan aikana (esim. laadinta- ja siirtopalaveri). Valmistavan opetuksen lopussa, opinto-ohjelma siirretään huoltajan suostumuksella oppilaan seuraavalle opettajalle joko paperisena tai salatulla sähköpostilla. Valmistavassa opetuksessa ei ole tällä hetkellä päättökoetta. Oppilaalle annetaan osallistumistodistus, joka tehdään Wilmassa. Arviointiin osallistuvat kaikki oppilasta opettavat opettajat. Liitteessä 6 on esimerkkilauseita osallistumistodistuksen laatimiseen. Tulevan koulun rehtori tai hänen valtuuttamansa henkilö päättää oppilaan perusopetuksen luokan ja opetusryhmät (ks. luku 1.2). Luvussa 1.11. lisätietoa tilanteisiin, jossa oppilas siirtyy valon jälkeen muualle kuin perusopetukseen.

Yhteistyö erityisopettajan ja opinto-ohjaajan kanssa on tärkeää. Valmistavan opetuksen oppilailla on oikeus tukiopeukseen, kolmiportaiseen tukeen ja oppilashuoltoon (ks. luku 1.8. ja [valon ops](#)). Kehittyvä kielitaito ei saa olla yksistään peruste tehostetun tai erityisten tuen päätökselle.

Valmistavan opetuksen oppilaat ovat osa kouluyhteisöä. Oppilaita tulee integroida perusopetuksen ryhmiin (mieluiten ryhmään, johon oppilas siirtyy valmistavasta opetuksesta). Integrointi voidaan aloittaa esimerkiksi taito- ja taideaineissa tai vieraassa kielessä oppilaan edellytysten ja

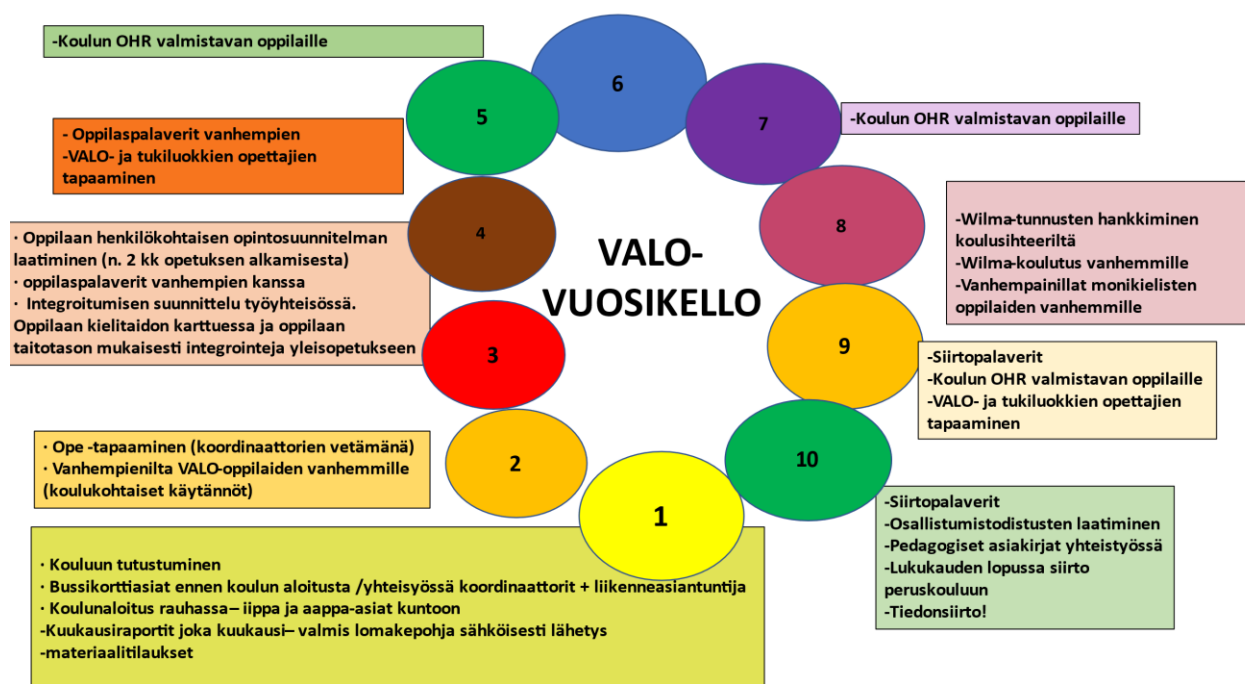
aikaisempien opintojen perusteella ja sitä laajennetaan muihin oppiaineisiin oppilaan opinto-ohjelman mukaisesti. Oppilas voi jo valmistavan opetuksen aikana suorittaa osittain tai kokonaan perusopetuksen oppiaineiden oppimääriä. Tämän voi tehdä integroituen tai erityisessä tutkinnossa (lisätietoa luvussa 1.9). Tämä tulee huomioida esimerkiksi yläkouluikäisten 7.–8. vuosiluokalle päättyvissä oppiaineissa (ks. valon ops luku 9).

Jotkin maat (esim. Ukraina) voivat haluta todistuksen siitä, että lapsi opiskelee suomalaisessa koulussa ja vapautuu siten kotimaansa etäkoulusta (ks. liite 10). Todistus pohjaa voi käyttää myös tilanteessa, jossa huoltaja haluaa esim. maahanmuuttovirastolle todisteita lapsen säännöllisestä osallistumisesta opetukseen.

Lisäohjeita:

- Valon opettajat täyttävät jokaisen kuukauden lopussa seurantalomakkeen ja lähettävät salattuna sähköpostina kieli- ja kulttuurikoordinaattoreille ja palveluasiantuntijalle (ks. liite 2).

Valmistavan opetuksen vuosikello

Lisätietoa:

- [OPH: Perusopetukseen valmistava opetus](#)

1.2. Siirtyminen perusopetukseen

Valmistavan opetuksen loppuvaiheessa päätetään tuleva luokka ja sopivat opetusryhmät sekä mahdollinen tukiluokan tuki moniammatillisesti yhdessä tulevan lähikoulun rehtorin ja/tai hänen valtuuttamansa henkilön kanssa.

Valmistavasta opetuksesta perusopetukseen siirtyvä oppilas sijoitetaan ensisijaisesti omaan ikätasoon vastaavalle vuosiluokalle. Kehittyvä kielitaito ei osaa peruste alemmalle vuosiluokalle sijoittamiseen.

Jos oppilas sijoitetaan ikäkauttaan alemmalle vuosiluokalle, asiasta täytyy tehdä hallinnollinen päätös. Päätös perustuu tällöin perusopetuslain 18 §:n 1 momentin 2 kohtaan, jonka perusteella oppilaan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin tässä laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos perusopetuksen oppimäärän suorittaminen olisi oppilaalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta. Huoltajia tulee kuulla ennen alemmalle vuosiluokalle sijoittamisen päätöksen tekemistä.

Oppilaalle on tehty valmistavassa opetuksessa opinto-ohjelma. Kun valmistava opetus loppuu, opinto-ohjelma siirretään huoltajan suostumuksella oppilaan seuraavalle opettajalle paperisena ja salattuna sähköpostina. Opinto-ohjelmaa ei täytetä sen jälkeen, kun oppilas on siirtynyt perusopetukseen. Valmistavassa opetuksessa ei ole tällä hetkellä päättökoetta. Oppilaat saavat osallistumistodistuksen. Valmistavan opetuksen tarkoituksena on antaa oppilaalle valmiuksia perusopetukseen ([kehittyvä alkeiskielitaitoa A1.2.](#)). Oppilas ei ole siis valmis, vaan hänen kielitaitonsa (esim. eri tiedonalojen kieli) kehittyminen jatkuu perusopetuksessa. Ideaali tilanteessa valmistavan opetuksen oppilas on ollut jo valmistavan opetuksen aikana integroituna tulevan ryhmän oppitunneille.

MUISTILISTA

1. Sijoittaminen

- Perusopetukseen siirrytään pääsääntöisesti/ ensisijaisesti joko elo- tai tammikuussa
- Koordinaattorit ottavat yhteyttä valon opettajiin ja keskustelevat oppilaiden taidoista ja opinnoista.
- Koordinaattorit ottavat kootusti yhteyttä tulevien koulujen rehtoreihin sekä perusopetuksen johtajaan, jotka päättävät tulevista koulupaikoista.
- Rehtorit tiedottavat asiasta tulevia opettajia ja pyytävät heitä olemaan yhteydessä valon opettajaan siirtopalaverin ja mahdollisen integraation/tutustumisjakson ajankohdan sopimiseksi.
- Koulusihteerit huolehtivat primuksessa oppilaskortin siirtymisestä.

2. Siirtopalaveri

- Tuleva opettaja on yhteydessä valon opettajaan. Opettajat sopivat siirtopalaverin ajankohdan ja muut mahdollisesti kutsuttavat osallistujat oppilaan ja huoltajan lisäksi huoltajan suostumuksella (esim. vastaanottavan koulun erityisopettaja, tukiluokanopettaja, oppilashuollon henkilöstöä esim. opo yläkouluikäisten kanssa).
- Valon opettaja tilaa palaveriin tulkin (ks. luku 1.10)
- Tarvittaessa valon opettaja tekee pedagogisen arvion/selvityksen. Vastaanottava koulu tekee puolestaan mahdolliset tuenpäätökset (ks. liite 7).
- Jos oppilaalla on tarvetta omaan avustajaan tai muita erityisiä tuen tarpeita, selvitetään mahdollisuus ERY-korvauksiin. Konsultoi koordinaattoreita.

- Palaverissa käydään läpi huoltajan suostumuksella
  - o opinto-ohjelma
  - o tarvittaessa oppiaineesta vapauttaminen
  - o erikoisruokavaliot
  - o uskonto
  - o osallistuminen koulun eri tilaisuuksiin
  - o äidinkieli ja kirjallisuus oppimäärän valinta (S1/S2) (ks. luku 1.7)
- Tuleva opettaja kertoo mm. koulun ja luokan toimintatavoista.
- Keskustellaan tulevasta koulumatkasta (ks. luku 1.3.)
- Huoltajalle on hyvä antaa paperisena yhteystietolista, jossa on opettajan nimi ja muut koulun tärkeimmät yhteystiedot.
- Tuleva lukujärjestys annetaan paperisena. Varmistetaan, että oppilas ja huoltaja osaavat lukea lukujärjestystä ja tietävät oppiaineiden lyhenteet.
- Onko huoltajalla Wilma käytössä? Osaako huoltaja käyttää Wilmaa (ks. luku 1.4)? (kieli- ja kulttuurikoordinaattorit auttavat pyydettyä käytön harjoittelussa)
- Haluaako huoltaja ilmoittaa oppilaan oman äidinkielen opetukseen? (ks. luku 1.6.)
- Tarvitseeko oppilas [aamu-/ iltapäivätoimintaa?](#)
- Huoltajan suostumuksella (asiakirjojen siirtämis lupa wilman pdf:stä) opinto-ohjelma siirretään tulevalle opettajalle paperisena tai salattuna sähköpostina.

3. Tutustumisjakso

- Oppilas voi integroitua tulevaan oppilasryhmäänsä ennen siirtymää, esimerkiksi yhden päivän viikossa kuukauden ajan, jos tämän järjestäminen on mahdollista/ käydä tutustumassa muutaman päivän ennen virallista siirtymisajankohtaa.
- Mahdollinen kaverioppilas mm. välitunneille, tilojen/arkirutiineiden/oppilasryhmään tutustumiseen
- Koulun sääntöjen läpikäynti, välituntirajat
- ryhmäytyminen (esim. leikkejä, joissa kielen hallinta ei ole keskeistä, ryhmätöitä)
- mahdollinen kuvatuki arjentilanteisiin (esim. ristiriitatilanteiden selvittelyyn /ruokailuun)
- Tukioppilastoiminta tai oppilaskunta siirtyvän oppilaan tukena, kummioppilastoiminta.

4. Siirtymisen jälkeen

- Oppilaan kielitaidon kehittyminen jatkuu. Tiedonalojen kielen varsinainen oppiminen alkaa.
- Tukiluokan tuen suunnittelu
- Yhteistyö oman äidinkielen opettajan kanssa
- Oppilas voi edetä vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijaan vuosiluokkiin sitomattomasti oman opinto-ohjelmansa mukaisesti. Tästä tehdään hallinnollinen päätös.
- Kehittyvä kielitaito ei ole yksistään peruste tehostetun tai erityisten tuen päätökselle.
- Oppilaan kotikieli ja kielitaito on hyvä tiedottaa kaikille häntä opettaville. Jokainen opettaja on oman oppiaineensa kielenopettaja.
- Opetuksen tulee olla kielitietoista (ks. luku 1.5.)
- Kodin ja koulun yhteistyö (ks. luku 1.4.)
- Arviointi (ks. 1.9-kohta).

Mitä huomioida, jos oppilas tulee muualta kuin valmistavasta opetuksesta?

- Otetaan yhteys huoltajan suostumuksella edelliseen kouluun ja selvitetään mm.
  - o kouluhistoria lähtömaasta ja Suomesta
  - o opiskelutaidot
  - o kielitaito
  - o oppilaan Suomessa oloaika
- Edellisessä koulussa valittu äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärä säilytetään ja vaihdetaan tarvittaessa vasta oppilastuntemuksen perusteella (ks. luku 1.7).
- Koulusihteerit huolehtivat oppilaskortin siirrosta.

Lisätietoa:

- [OPH: Sujuva siirtymä valmistavasta perusopetukseen \(youtube\)](#)

1.3. Koulumatkat

Perusopetuslakiin perustuvaa oikeutta matkaetuun ei ole oppilailla, jotka osallistuvat perusopetukseen valmistavaan opetukseen tai jotka osallistuvat perusopetukseen ylitettyään oppivelvollisuusiän.

Kuitenkin Kajaanissa Sivistyslautakunnan päätöksellä 6–10-vuotiaille valon oppilaille annetaan koulunaloitushaastattelussa bussikortti koko valmistavan ajaksi, mikäli opetusryhmä ei ole lähikoulussa. Tätä vanhemmat oppilaat saavat bussikortin kahdeksi ensimmäiseksi kuukaudeksi, jos opiskelu ei tapahdu lähikoulussa. Poikkeuksena elokuussa aloittavien bussikortit opettaja antaa ensimmäisenä koulupäivänä. Koulu hakee bussikortit kaupungintalolta. Liitteessä 8 on kuvalliset selko- ja englanninkieliset ohjeet bussilla turvallisesti kulkemiseen.

Koulukuljetusoikeus tarkistetaan, kun oppilas siirtyy perusopetukseen ja bussikortti suljetaan tarvittaessa. Koordinaattorit huolehtivat bussikorttien sulkemisesta. Koulukuljetus voidaan myöntää perusopetuksessa harkinnan varaisesti huoltajan anomuksesta, vaikka oppilaan lakisääteinen koulumatkan kilometriraja ei täytyisi. Kuljetus voi perustua oppilaan terveydentilaan tai koulumatkan vaarallisuuteen.

Terveyssyistä haettavan kuljetuksen hakemuksen mukaan on aina liitettävä lääkärintodistus tai koulupsykologin lausunto, josta selviää kuljetuksen välttämättömyys sekä kulkuneuvo, jos se on muu kuin linja-auto. Erityisyyistä myönnetty koulukuljetus tulee hakea uudestaan joka lukuvuodelle. Koordinaattorit auttavat tarvittaessa hakemuksen tekemisessä.

Lisätietoa:

- [OPH: Koulukuljetusopas](#)
- [Kajaanin Esi- ja perusopetuksen koulukuljetukset](#)
- [Kajaanin joukkoliikenteen reitti ja aikataulut](#)

1.4. Kodin ja koulun yhteistyö

Koulun tehtävä on kertoa huoltajille suomalaisen koulujärjestelmän yleisistä kasvatusta- ja oppimistavoitteista, vaatimuksista ja mahdollisuuksista sekä avata oppilaan/huoltajan asemaa, oikeuksia ja velvollisuuksia.

Yhteistyössä tulee huomioida yhdenvertaisuuslain mukainen [positiivinen erityiskohtelu](#). Perheiden samanlainen kohtelu ei aina riitä yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Perhe tulee aina kohdata yksilöllisesti sekä kuunnella ja kysyä ilman ennako-oletuksia perheen taustoista tai tiedoista. Koulun tulee huolehtia siitä, että perheiden valmiudet ja tilanteet huomioidaan koulun toimintatavoissa (esim. luku- ja kirjoitustaidottomuus Wilman käytössä).

Koulun on hyvä huomioida:

- Kielitausta
  - o Mikä on oppilaan kotikieli(t)/äidinkieli?
  - o Mitä kieliä huoltaja puhuu? Osaako huoltaja lukea ja kirjoittaa?
  - o Tarvitaanko yhteydenpitoon ja palavereihin tulkkia? Pedagoginen sanasto voi olla huoltajalle vierasta, vaikka hän osaisi hyvin arkisuomea.
  - o Minkä kielen tulkki tilataan? (ks. luku 1.10.)
  - o Tarvitaanko [selkokielistä](#) viestintää ([selkokielen pikaopas](#))?
- Lukujärjestys ja yhteystiedot
  - o Osaako huoltaja tulkita lukujärjestystä? Osaako hän oppiaineiden lyhenteet?
  - o Huoltajalle on hyvä antaa kirjallisesti yhteystietolista, jossa on opettajan nimi ja muut koulun tärkeimmät yhteystiedot.
- Wilma
  - o Osaavatko huoltajat käyttää Wilmaa?
  - o Kieli- ja kulttuurikoordinaattorit auttavat pyydettyä käytön harjoittelussa
  - o [Näin luot Wilma-tunnukset – Tekstitykset saatavilla useilla kielillä \(youtube.com\)](#)
  - o [Kuvaohje poissaolojen hakemiseen](#)
- Kotiläksyt
  - o tarvitseeko oppilastukea kotiläksyissä?
  - o Onko koululla läksykerhoa?
- Yhteistyö kolmiportaisessa tuessa, ks. liite 7
- Poissaolojen ohje huoltajille englanniksi löytyy wilman pdf -lomakkeista
- S2 -oppimäärä, ks. luku 1.7.
- Uinti, ks. luku 1.12
  - o [Tule uimahalliin! - opas](#) , ja [Kajaanin ohjeet ja säännöt](#)
- Ramadan:
  - o [Suomen islamilaisen neuvoston \(SINE ry\) ohje paastosta peruskoululaisille](#)
  - o Ramadanin aikana koulutyö jatkuu normaalisti
  - o OPH ei ota kantaa ramadanin viettoon kouluissa, koska opetukseen järjestämiseen liittyvät asiat ovat kuntien ja muiden koulutuksenjärjestäjien vastuulla. Opetushallituksesta muistutetaan silti perustuslailla turvatusta uskonnon vapaudesta: uskontoon ja sen harjoittamiseen liittyvät asiat kuuluvat itsemääräämisoikeuteen. Negatiivisesti koulujen arkeen ja koulutyöhön uskonnolliset käytänteet eivät saa kuitenkaan heijastua.

Vinkkejä vanhempainiltoihin:

- Turun -malli
  - o [Vanhempainillan toteutus](#)
  - o [Kutsupohja eri kielillä](#)
  - o [Vanhempainillat Power Point -esityksinä](#)
  - o Materiaalia on lupa käyttää ja muokata
- lastenhoitoa apua vanhempainiltoihin (esim. MLL / tukioppilaat)?
- [DIVED -hanke: Kodin ja koulun yhteistyö](#)
- Powerpointissa on ominaisuus, jolla puhe voidaan reaaliajassa kääntää eri kielelle.
  - o Avaa powerpoint onedrive kautta
  - o Tee powerpoint valmiiksi
  - o Mene kohtaan diaesitys
  - o Valitse "esitys live-tilassa" nuolen alta yleisöksi "kuka tahansa"
  - o Paina sen jälkeen "esitys live-tilassa"
  - o Powerpointin alkuun tulee qr-koodi, jonka huoltajat skannaavat omalla puhelimella. Tämän jälkeen he voivat valita kielen, jolle esittäjän puhe käännetään.

Tietoa suomalaisesta peruskoulusta ja koulutusjärjestelmästä:

- Kajaanin kaupungin nettisivuilla on tervetuloa ekaluokalle -opas eri kielillä
- [OPH: opetussuunnitelman tiivistelmiä eri kielillä](#)
- [OPH: Koulunkäynti ja oppimisen tuki Suomessa -opas eri kielillä](#)
- [Vanhempainliitto: Koulu alkaa - opas eri kielillä](#)
- [Vanhempainliitto: Tervetuloa yläkouluun -opas eri kielillä](#)
- [Vanhempainliitto: Tervetuloa toiselle asteelle -opas eri kielillä](#)
- Seuraavien videoiden tekstityksen voi valita eri kieliksi:
  - o [Neljä faktaa suomalaisesta peruskoulusta eri kielillä](#)
  - o [Koulujen palvelut](#)
  - o [Koulutus Suomessa](#)
  - o [Koulunkäynti on yhteistyötä koulun ja kodin välillä](#)

Muuta tietoutta huoltajalle:

- [OPH: tietoa kiusaamisesta eri kielillä](#)
- [ETNO: Tietoa koulukiusaamisesta eri kielillä](#)
- [Lukemisen tärkeys eri kielellä](#)
- [Turun kaupunki: peruskoulun sanasto eri kielillä](#)
- [MIELI: Kriisipuhelin viidellä kielellä](#)
- [Yhdessä selviydytään -materiaali eri kielillä](#)
- [Suojellaan Lapsia -materiaalia eri kielillä](#)

Lisätietoa:

- [Pakolaisapu: Hekuma -materiaali \(kuvia yhteistyöhön huoltajan kanssa\)](#)
- liitteessä 9 kuvaohje talvivaatetukseen
- [Helsinki 2.9.2021: Miten kohdata ja tukea maahan muuttanutta perhettä? -webinaari](#)

1.5. Kielitietoinen opetus

Kielitietoinen opetus tarkoittaa, että kielen keskeinen merkitys oppimisessa, opetuksessa, arvioinnissa ja koulun toiminnassa tunnustetaan. Eri kieliä arvostetaan ja tämä näkyy koulun arjessa. Opettaja käyttää kielitietoisia työtapoja.

Videoita kielitietoisesta opetuksesta:

- [Jyväskylän yliopisto: Kielitietoinen opetus](#)
- [OPH: Kielitietoisuus ja kielitietoiset työtavat](#)
- [OPH: Kielitietoisuus ja monilukutaito opetussuunnitelmissa](#)
- [OPH: Kieli ja tekstit eri oppiaineissa](#)
- [OPH: Mitä selkokieli on?](#)
- [OPH Kielitietoisuus majakkana kielen karikoissa](#)
- [Turun kaupunki: Mitä on kielitietoisuus?](#)

Lisätietoutta:

- [OPH: Kielitietoinen opetus - kielitietoinen koulu -opas](#)
- [OPH: Monikielisyydestä ja koulukielen tukemisesta](#)
- [OPH. Monilukutaito ja kielitietoisuus](#)
- [OPH: Kieli koulun ytimessä – näkökulmia kielikasvatukseen](#)
- [10 askelta kielitietoisuuteen – graphicgrub \(wordpress.com\)](#)

Kielitietoisien opetuksen materiaalia:

- [Kielestä koppi](#)
- [DIVED -hanke: Kieli- ja kulttuuritietoinen opetus](#)
- [Helsingin kaupunki: Kielitietoinen arki](#)
- [Helsinki: Tukimateriaalia kouluille kielitietoisien samanaikaisopetuksen toteuttamiseen](#)
- [Turun kaupunki: Vinkkejä eri oppiaineisiin](#)
- [Turun kaupunki: kielitietoisien opettajan huoneentaulu](#)
- [Turun kaupunki: kielitietoisien arvioijan vinkkilista](#)
- [Turun normaalikoulu: MINKKI-hanke](#)
- [eNorssi: Kielitietoisien opettajan opas](#)
- [Osallisena verkossa, S2 -materiaaleja](#)

1.6. Oman äidinkielen opetus

Ketkä voivat ilmoittautua oman äidinkielen opetukseen?

- Perusopetuksen oppilaat, joiden äidinkieli tai jokin perheen kielistä on muu kuin suomi, ruotsi tai saame.
- Perusopetuksen suomen-, ruotsin tai saamenkieliset oppilaat, jotka osallistuvat ulkomailla hankitun kielitaidon ylläpito-opetukseen.

Miksi opiskeluun on hyvä kannustaa?

- Vahva oman äidinkielen osaaminen on pohja kaikelle oppimiselle.
- Äidinkieli on oppilaan ajattelu- ja tunnekieli.
- [OPH: Oma kieli – oma mieli](#)
- [Turun kaupunki: Oman äidinkielen merkitys eri kielillä](#)

Tietoa oman äidinkielen opetuksesta

- Opetus pyritään järjestämään, jos vähintään neljä oppilasta ilmoittautuu opiskelemaan samaa kieltä.
- Suomen virallisissa vähemmistökielissä minimi ryhmäkoko on kaksi.
- Opetus on vapaaehtoista. Jos oppilas aloittaa opiskelun, hän sitoutuu opiskelemaan koko lukuvuoden.
- Opetus on maksutonta, mutta huoltaja vastaa matkoista.
- Oppilas saa opetusta kaksi tuntia viikossa.
- Oppitunnit ovat iltapäivällä koulupäivän jälkeen.
- Opetus voi tapahtua muussakin kuin omassa koulussa.
- Oppilas voi osallistua vain yhden kielen opiskeluun.

Miten ilmoittaudutaan opetukseen?

- ilmoittautuminen tehdään sähköisesti huhtikuussa. Tammikuussa valosta siirtyvien ilmoittautuminen sähköpostitse joulukuussa kieli- ja kulttuurikoordinaattorille.

Opetuksen sisältö ja tavoitteet

- [Oman äidinkielen opetuksen opetussuunnitelma](#)

Oman äidinkielen opetuksen arviointi:

- Oppilaiden arviointi tehdään Wilmassa.
- Arviointi tehdään lukuvuoden lopussa.
- Kysy koulujen koulusihteereiltä, milloin eri kouluissa arvioinnit pitää olla Wilmassa ja muistuttaa, että sihteerin pitää tulostaa oppilaalle todistus lukuvuositodistuksen lisäksi.
- Oppilas saa oman äidinkielen todistuksen samaan aikaan lukuvuositodistuksen kanssa.

Materiaalia: [ActLib-projekti](#)

Lisätietoa oman äidinkielen opettajille:

- oman äidinkielen opettajat käyttävät Wilmaa.
- Oppilaiden poissaolot ja muut tuntimerkinnät merkitään Wilmaan.

- Opettajat lähettävät joka kuukausi liitteen 3 mukaisen päiväkirjan pääkoulun koulusihteerille sekä koordinaattorille. Päiväkirjoja tarvitaan valtionavustusten hakemiseen.

Valtion korvaukset:

- Valmistavan opetuksen oppilaita ei lasketa valtionavustusta varten laskettavaan ryhmäkokoon (ei myöskään s2 -opetuksen ryhmiin)

Opettajien välinen yhteistyö:

- tukee oppilaiden oppimista ja oppimisvaikeuksien havaitsemista
- lisää ymmärrystä moninaisuudesta

1.7. Suomi toisena kielenä (S2)

Äidinkieli- ja kirjallisuusoppiaineessa on 12 eri oppimäärää, joista yksi on suomi toisena kielenä ja kirjallisuus (S2).

Kuka voi opiskella

- Oppilaat, joiden äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on monikielinen tausta ja suomen kielen peruskielitaidossa on vielä puutteita.
- Huom! S2 -oppimäärän oppilas on S2 -oppilas myös muissakin oppiaineissa ja tämä tulee huomioida opetuksessa ja arvioinnissa.

Oppimäärän valinta

- Arvioi oppilaan kielitaidon osa-alueet: puhuminen, lukeminen, kirjoittaminen ja kuullun ymmärtäminen. Jos jokin näistä ei vastaa suomea äidinkielenään käyttävän tasoa, hänelle suositellaan S2-oppimäärää.
- Huom! Äidinkieli ei määrittele oppimäärää, vaan suomen kielen taitotaso.
- Koska kielitaito kehittyy, oppimäärää vaihdon tarpeellisuutta hyvä arvioida ainakin nivelvaiheissa. S2 -oppimäärä vaihdetaan S1 -oppimäärään, kun oppilas on saavuttanut edellytykset oppimäärän opiskeluun.
- Lopullisen päätöksen oppimäärästä tekee huoltaja (ks. [Perusopetuslaki § 30](#)). Oppimäärän valintakeskustelu täytyy käydä.
- Tarkista, että oppilaan todistuksessa on oikean oppimäärän mukainen arviointi.

S2-oppimäärän yksilöllistäminen

- Oppimäärän yksilöllistäminen on harvoin tarpeellista, sillä oppimäärä itsestään mahdollistaa joustavuuden ja yksilöllisen etenemisen.
- S2-oppimäärän voi kuitenkin perusopetuslain mukaan yksilöllistää, jos oppilas tuesta huolimatta ei näytä saavuttavan arvosanaa 5 / oppilaalla on erityisen tuen päätös.
- Yksilöllistäminen voi vaikuttaa jatko-opintomahdollisuuksiin.

Opetus voidaan järjestää esim. seuraavasti:

- Erillisessä S2 -opetusryhmässä. S2-opettaja vastaa oppimäärän toteutumisesta ja arvioinnista.

- Oppilas opiskelee sekä S1 että S2 -ryhmissä. Luokanopettaja tai äidinkielen opettaja ja S2 -opettaja yhdessä suunnitteleva ja vastaavat arvioinnista.
- Luokanopettajan tai äidinkielen opettajan ja S2 -opettajan samanaikaisopetuksena. Suunnittelu ja arviointi tehdään yhteistyönä.

Arviointi:

- arviointi voidaan toteuttaa sanallisesti vuosiluokilla 1–8. Arvioinnissa on kompensatioperiaate. Lisää luvussa 1.9.
- Luvussa 1.12. materiaalia kielitaidon kartoittamiseen
- [Turku: S2-oppimäärän arviointi](#)
- [OPH: Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen päättöarviointi](#)

Tietoa huoltajille S2 -oppimäärästä

- S2 ei ole tukiovetusta
- Oppimäärästä on etua, koska oppilas saa kielellistä tukea kaikissa oppiaineissa ja arvioinnissa.
- Oppimäärän voi vaihtaa. Huoltaja päättää oppimäärästä.
- Lukiossa ja ammatillisissa opinnoissa voi opiskella myös S2 -oppimäärän mukaisesti.

Lisätietoa:

- [OPH Suomi toisena kielenä -opas](#)
- [OPH: Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus](#)
- [OPH: Usein kysytyt kysymykset S2 -opetuksesta](#)
- [OPH: kehittyvän kielitaidon asteikko](#)
- Vaarala, H., N. Reiman, J. Jalkanen & L. Nissilä 2016. **Tilanne päällä!** Näkökulmia S2-opetukseen. Helsinki: Opetushallitus.

1.8. Oppimisen tuki ja oppilashuolto

Oppimisen tuki on oppilaan oikeus. Jos perusopetukseen valmistavan opetuksen aikana selviää oppilaan tarve oppimisen ja koulunkäynnin tukeen, tuki annetaan oppilaalle parhaiten soveltuvalla tavalla. Myös valmistavan opetuksen oppilaalle kuuluu kaikki oppilashuollon ja oppimisen tuen muodot. Oppilaan tuen tarkastelu tehdään moniammatillisessa yhteistyössä erityisopettajan ja perheen kanssa (huom! kehittyvä kielitaito ei saa olla yksistään peruste tehostetulle/erityiselle tuelle).

Siirryttäessä perusopetukseen:

- Määritellään moniammatillisesti mahdolliset tuen tasot (ks. Liite 7)
- Jos oppilaalla on tarvetta omaan avustajaan tai muita erityisiä tuen tarpeita, selvitetään mahdollisuus ERY-korvauksiin. Konsultoi koordinaattoreita.
- Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän valinta (ks. luku 1.7.)
- Oman äidinkielen opiskelusta keskustelu ja haku (ks. luku 1.6)
- lisätietoa: ks. luku 1.2. ja Kajaanin kaupungin oppimisen ja tuen -käsikirja (löytyy Wilman pdf -lomakkeista)

Oppilaanohjaus

OPS: ”Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että jokainen oppilas pystyy kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiä ja tekemään valintansa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan vastaten. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.”

Eri kieli- ja kulttuuritaustaiset oppilaat tarvitsevat usein tehostettua oppilaanohjausta erityisesti siirtymävaiheisiin sekä jatko-opintojen suunnitteluun jo valmistavan opetuksen aikana. Opinto-ohjaajan olisi hyvä olla mukana jo siirtopalaverissa ainakin yläkouluikäisten kohdalla. Valmistavan opetuksen oppilaiden on hyvä osallistua koulujen jatko-opintoihin tutustumispäiviin Kainuun ammattiopistolle ja Kajaanin lukiolle sekä työelämään tutustumisjaksoihin. Kajaanin kaupungin kesätyösetelit kuuluvat myös valmistavan opetuksen oppilaille.

Koulun oppilashuoltoryhmä

Oppilashuoltoryhmä tukee oppilaan hyvinvointia ja terveyttä. Terveystenhoitaja ja koululääkäri seuraavat oppilaan terveyttä ja hyvinvointia. Koulukuraattori auttaa oppilaita, jos heillä on huolia tai vaikeuksia. Yläkoulussa on nuorten mielenterveystyöntekijöitä (”miekkari”). Koulupsykologi arvioi oppilaan oppimista ja tuen tarvetta. Lisäksi kouluilla on [nuorisotyöntekijöitä](#), jotka tukevat oppilaiden kasvua.

Lisätietoa:

- [Vanhempainliitto: Tervetuloa toiselle asteelle -opas eri kielillä](#)
- [Kajaani: Oppilaan hyvinvoinnin tukeminen](#)
- Kajaanin kaupungin oppimisen ja tuen -käsikirja (löytyy Wilman pdf -lomakkeista)

1.9. Näkökulmia arviointiin

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden arvioinnissa otetaan huomioon oppilaan tausta, kielelliset resurssit sekä vähitellen kehittyvä kielitaito.

Arvioinnin monipuolisuus korostuu

- OPS: ” Suomen kielen taitojen mahdollisten puutteiden merkitystä arvioinnissa pyritään vähentämään monipuolisilla, joustavilla ja oppilaan tilanteeseen sovitetuilla arviointimenetelmillä”. (ks. liite 4)

- OPH: ”on hyvä huomioida ja **hyödyntää oppilaan kielelliset resurssit**” (esim. yhteistyö oman äidinkielen opettajan kanssa?)
- OPH: ”Työskentelyn arviointia voi painottaa, mikäli oppilas ei ole opiskellut kauaa suomen kieltä.”
- OPS: ”S2 oppiainetta lukuun ottamatta arvioinnissa **ei arvioida oppilaan suomen kielen osaamista vaan aineenhallintaa ja siihen liittyviä taitoja**”.
- Lukuvuositodistukseen tulee kirjata tieto, jos oppilaan suoritukset ovat jonkun muun kuin opiskellun vuosiluokan tavoitteita (suoritus on osittain/kokonaan x. vuosiluokan tavoitteita).
- Lähde: [OPH: maahanmuuttotilanteen oppilaan arviointi](#) ja [Kajaanin POPS](#)
- Lisätietoa: Kuukka, K., Rapatti, K. ja Reiman, N. 2023. Kielitaidon kehittymistä edistämässä - S2-oppimäärää opiskelevan oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi. Opetushallitus.

Sanallinen arviointi

- OPS: ”Oppilaat, joiden äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli: Voidaan antaa sanallinen arvio. **Päättöarvioinnissa annetaan numeroarvosana**”
- OPS: ”Vuosiluokasta 4 lähtien numeeriseen arviointiin voidaan siirtyä heti, kun oppilaan kielitaito sen sallii”
- OPH: ”jos numeerinen arviointi ei jostain syystä ole toimiva, voidaan palata takaisin sanalliseen arviointiin”.
- Sanallinen arviointi tehdään Wilmassa.
- Sanallista arviointia voidaan käyttää, mikäli numeerinen arviointi ei ole kannustavan arvioinnin periaatteiden mukaan mahdollista.
- Sanallista arviointia käyttämällä voidaan antaa monipuolista palautetta oppilaan oppimisesta ja suoriutumisesta. Lisäksi oppilas saa numeroarvosanaa yksityiskohtaisemman palautteen osaamisesta ja oppimisen edistymisestä oppiaineen eri osa-alueilla. Sanallisen arvioinnin avulla voidaan kuvata paitsi oppilaan osaamisen tasoa myös hänen edistymistään, vahvuuksiin ja kehittämisen kohteitaan.
- Sanallista arviointia voidaan käyttää myös esim. painoalueittain opiskeltaessa (ydinsisällöt) ks. liite 7.
- OPS: ”Todistukseen merkitään oppilaan **opinto-ohjelma** sekä **oppiaineittain sanallinen arvio** tai numeroarvosana siitä, miten oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet.”
- OPS: ”Sanallisista arvioista tulee käydä ilmi, onko oppilas suoriutunut hyväksytysti lukuvuoden opinnoista kussakin opinto-ohjelmaansa kuuluvassa oppiaineessa
  - o **S (hyväksytty)**. Arvio osaamisesta seuraavasti:
    - **Kuvaile muutamalla lauseella (n. 4 lausetta) oppilaan osaaminen, taitotaso (orastava/kehittyvä/edistynyt), vahvuudet ja kehittämiskohteet ko. oppiaineessa**”
  - o **H (hylätty)**. Ennen hylätyn arvosanan kirjaamista on huolehdittava, että oppilas on saanut opiskeluun vaadittavat tukitoimet ja mahdollisuuden osaamisen näyttöön vaihtoehtoisilla tavoilla. Hylätyn arvosanan antamisen yhteydessä toimitaan OPS:n (kpl 6.4.3.) ohjeiden mukaan.”
- Esimerkkilauseita liitteessä 5
- Lähde: [OPH: maahanmuuttotilanteen oppilaan arviointi](#) ja [Kajaanin POPS](#)

Malli sanallisesta arviosta todistuksessa:

KAJAANIN KAUPUNKI

Lehtikankaan koulu

LUKUVUOSITODISTUS

2019-2020

Esimerkki
01.01.200130.05.2020
6. vuosiluokka**Historia****hyväksytty****S**

Esimerkki on osallistunut opetukseen vaihtelevasti. Poissaoloja on ollut paljon. Oppilas on tehnyt tehtävät koulussa aikuisen tukemana. Kotona hän ei ole tehnyt tehtäviä. Oppilas on saavuttanut historian X. luokan oppimisen tavoitteet välttävästi.

Yhteiskuntaoppi**hylätty****H**

Esimerkki on osallistunut opetukseen harvoin. Oppilas on tehnyt vähän tehtäviä koulussa, mutta niiden tekeminen on erittäin vaikeaa. Oppilas ei osaa keskustella yhteiskuntaopin teemoista, eikä voi tehdä oppiaineen tehtäviä ja testejä tuesta huolimatta.

Vapauttaminen oppiaineen opiskelusta

- katso wilman pdf -lomakkeista oppimisen ja koulunkäynnin tuen käsikirjan sivut 27–28

Huomioita yläkoulun arviointiin

- OPH: ”Päätösarvioinnin kriteerit ovat normi – silti huomioitava arvioinnin yleiset periaatteet”.
- OPH: ”Kriteereitä tulkittaessa on arvioitava, missä määrin esimerkiksi tyydyttävän kriteerin eli arvosanan 7 saavuttaminen edellyttää osaamisen osoittamista suomen kielellä”.
- OPH: ”Integrointi perusopetukseen valmistavan aikana tärkeää”.
- OPH: ”Oppiaineiden suorittaminen erityisessä tutkinnossa suotavaa, sillä arvosanat voidaan siirtää päättötodistukseen.”
- **Erityinen tutkinto:**
  - Oppilaat voivat suorittaa erityisessä tutkinnossa arviointikokonaisuuden, joka perustuu päätösarvioinnin kriteereihin.
  - Aineenopettaja laatii sopivan kokonaisuuden, jonka suorittamisella oppilas voi osoittaa osaamisensa.
  - Erityisessä tutkinnossa voidaan suorittaa oppiaineen koko oppimäärä tai osia siitä, kuten jonkin vuosiluokan oppimäärä.
  - OPH: Perusopetukseen valmistava opetus, S. 10: ”Oppilas voi suorittaa perusopetuksen oppiaineiden oppimääriä tai niiden osia jo valmistavan opetuksen aikana erityisessä tutkinnossa. Erityiseen tutkintoon liittyvissä järjestelyissä tehdään yhteistyötä aineenopettajien kanssa: oppilas voi osallistua kyseisen oppiaineen oppitunneille, tehdä osan opinnoista valmistavan opetuksen ryhmässä tai hänen taitonsa voidaan arvioida muuten. On tärkeää, että myös oppilaan aikaisempi opiskelu taito- ja taideaineissa selvitetään.” (ks. Lisäksi [Valo ops s.13](#), ja [Kajaanin ops](#))

- Jos oppilas siirtyy perusopetuksen loppuvaiheessa, hänen tulee erityisessä tutkinnossa suorittaa aiemmin päättyneet oppimäärät.
- [Kajaanin OPS](#): ”Erityisessä tutkinnossa käytettävät todistukset ovat
  - 1. todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
  - 2. todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä
  - 3. todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta”
- Jos oppimäärän suorittaa erityisessä tutkinnossa perusopetuksen aikana ennen päätötodistuksen antamista, voi arvosanan siirtää päättötodistukseen, eikä erillistä todistusta erityisestä tutkinnosta tarvitse antaa
- [OPH: Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen päättöarviointi](#)
- [OPH: Suomi hallussa? — päättöarvioinnin opas S2-opettajille](#)
- **Erotodistus, esim. perusopetuksesta aikuisten perusopetukseen siirtymiseen:**
  - Perusopetusasetus 12§: ”Kesken perusopetuksen oppimäärän suorittamista koulusta eroavalle oppilaalle annetaan erotodistus”.
    - OPH: ”Annetaan samoin periaattein kuin lukuvuositodistus. Ei merkitä käyttämisen arviota. Liitteenä tulee olla tuntijako sekä selvitys mahdollisista painotuksesta”.
  - Lisätietoa luvussa 1.11
- Lähde: [OPH: maahanmuuttotilanteen oppilaan arviointi](#) ja [OPH:n Apua arviointiin](#)

Valmistavan opetuksen arviointi:

Valmistavan opetuksen lopuksi oppilas saa osallistumistodistuksen. Osallistumistodistus tehdään Wilmassa. Liitteessä 6 on esimerkkilauseita arvioinnin tueksi.

Oman äidinkielen opetuksen arviointi: ks. luku 1.6.

Lisätietoa:

- [OPH: Apua arviointiin -koulutus Oppimisen tuen sekä maahanmuuttotilanteen oppilaiden arviointikysymyksiä](#)
- [Turku: S2-oppimäärän arviointi](#)
- Kuukka, K., Rapatti, K. ja Reiman, N. 2023. Kielitaidon kehittymistä edistämässä – S2 -oppimäärää opiskelevan oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi. Opetushallitus

1.10. Tulkkauspalvelut

Oppilaspalavereissa tulee käyttää virallista ammattitulkkiä. Osassa kouluista on langattomia kaiutinpuhelimia tulkkipalaveriin. Pedagoginen sanasto voi olla huoltajalle vierasta, vaikka hän osaisi hyvin arkisuomea.

Tulkkitilauksen ohje löytyy Wilman pdf -lomakkeista.

Korvauksien hakeminen KEHA-keskukselta

- tulkkauskorvausta voi hakea siihen asti, kunnes henkilö on Suomen kansalainen
- KEHA-keskus korvaa kustannukset täysimääräisinä palveluntuottajan laskituksen mukaan.
- korvausta voi hakea myös kääntämisestä aiheutuneista kustannuksista, jos ne ovat olleet kotoutumisen edistämisen ja asian selvittämisen kannalta välttämättömiä. Nämä myönnetään tapauskohtaisesta.
- korvauksia voi hakea kaksi vuotta takautuvasti (laskut liitteeksi)
- Korvaus maksetaan (kotoutumislaki 2 §:n 2 ja 3 momentti)
  - o Kiintiöpakolaiset
  - o Turvapaikan saaneet
  - o Toissijaista suojelua saavat
  - o Poissulkemislausekkeen perusteella oleskeluluvan saaneet
  - o Henkilöt, jotka valtioneuvosto on päättänyt ottaa Suomeen erityisen humanitaarisen perusteen tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi
  - o Yksilöllisen inhimillisen syyn perusteella oleskeluluvan saaneet
  - o Ihmiskaupan uhrin
  - o Maasta poistamisen estämisen perusteella oleskeluluvan saaneet
  - o Edellä mainittujen henkilöiden perheenjäsenet
  - o Edellä mainitut jatkoluvan saaneet henkilöt
  - o Tilapäistä suojelua saavat henkilöt, joille on rekisteröity kotikunta
- Lisätietoa: kotoutuminen.fi

1.11. Mihin peruskoulun jälkeen?

Perusopetuksen yleinen tavoite on, että jokainen oppilas suorittaa peruskoulun loppuun saakka ja saa peruskoulun päättötodistuksen.

Tässä tukena on oppilashuolto ja opetusta eriyttävät järjestelyt. Tarvittaessa joustavat opetusjärjestelyt voivat tarkoittaa joidenkin osioiden suorittamista erityisellä tutkinnolla. (ks. Luku 1.9). Päättöto-
distuksella jokainen oppilas saa saman jatko-opintokelpoisuuden toiselle asteelle ja vaihtoehtona on siis ammatillinen opiskelu tai lukiokoulutus.

Mikäli oppilas ei ehdi suorittaa koko peruskoulun oppimäärää ennen kuin hänen oppivelvollisuus-
ikänsä tulee täyteen, annetaan oppilaalle erotodistus niistä aineista, jotka hän on ehtinyt suorittaa ja
nuori pystyy jatkamaan peruskoulun loppuun aikuisten perusopetuksessa. Kajaanilaisille opiskelijoille
aikuisten perusopetusta tarjoaa Kainuun opisto Mieslahdessa. Aikuisten perusopetus on mahdollista
aloittaa sen vuoden syyslukukaudesta, kun nuori täyttää 17-vuotta.

TUVA koulutuksen eli tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen on tarkoitus antaa riittävät val-
miudet opiskella toisella asteella. Koulutus vahvistaa opiskeluvalmiuksia, arjen taitoja ja elämänhal-
lintaa sekä kehittää opiskelu- ja urasuunnittelutaitoja. TUVA-vuoden aikana on mahdollista siirtyä am-
matilliseen oppilaitokseen koulutuskokeilun kautta. Kajaanin opiskelijoille Tuva koulutusta tarjoaa
Kainuun ammattiopisto ja Kainuun opisto Mieslahdessa. Tuva-vuoden aikana on myös mahdollisuus
tutustua lukiokoulutukseen Kajaanin lukiossa ja suorittaa lukiokursseja, mikäli suomen kielen taito ja
oma osaaminen tähän riittää. TUVA koulutukseen siirryttäessä on kielitesti, jonka suomen kielellä
suoritettu peruskoulun päättötodistus kuitenkin korvaa. TUVA koulutukseen on mahdollista hakeutua
myös suoraan valmistavasta opetuksesta ja pyrkiä sitten harkinnanvaraisen haun ja kielitestin kautta
jatko-opintoihin. Jatko-opintoihin hakeutumisessa auttaa opinto-ohjaaja. Opinto-ohjaus kuuluu myös
valmistavan opetuksen oppilaille. (ks. luku1.8)

1.12. Vinkkejä opetuksen tueksi

Alakoulu

Oppikirjoja

[Avainsanoja](#)
[Aamu -kirjasarja](#)
[Eka suomi](#)
[Toka suomi](#)
[Treeni S2 -kirjasarja](#)
[Kielikarhu -sarja](#)
[Roihusten perhe](#)
[Päivänselvää -sarja](#)
[Luen. Kirjoitan. Opin. -sarja](#)
[Ymmärrän ymppeä -kirja](#)
[Marjamäellä -sarja](#)
[Satuovien aapinen ja lukukirja](#)
[Mainio 3 - oppikirja](#)
[Eläköön -sarja](#)
[Ystävien aapisen S2 -materiaali](#)
[Ystävien Sanasankari+digimateriaali](#)
[Valterin KPL-kuva- ja sanakortit](#)
[Matematiikan tietokirja](#)

Pelejä

[Puhutaan](#)
[Ekapeli Maahan-](#)
[muuttaja](#)
[Molla ABC](#)

Uinti

Muslimityöille ei järjestetä erillisiä uintivuoroja. Oppilailla on mahdollisuus vaihtaa vaatteet vessassa. Suihkutilassa voi käyttää sermillistä suihkua. Uima-asuksi sallitaan uimapuvut, -housut tai -shortsit, sekä uintiin tarkoitettut pitkät uintiasut tai muut lycrasta valmistetut, puhtaat, suoraan pesusta tulleet urheiluasut. Monet muslimit käyttävät Burkina.

[Tule uimahalliin! - opas](#)
[Kajaanin ohjeet ja säännöt](#)

Ilmaista materiaalia

[Toka Suomi, digiharjoitukset](#)
[Tähtiengi](#)
[Kielipuu](#)
[Ylen kielikoulu](#)
[OPH:n oppimateriaalit](#)
[RyhmäRenki](#)
[Viitottu Rakkaus](#)
[Kuvilla](#)
[Hekuma -materiaali](#)
[Maistuva koulu](#)
[Väriautit](#)
[Papunet](#)
[Kielinuppu - YouTube](#)
[Mahdollisuuksien Matkalaukut](#)
[12 peliä valmistavaan](#)
[mieli.fi ja tunnekortit](#)
[Yle oppiminen](#)
[Pikku kakkonen](#)
[MAPPA](#)
[Kepeli](#)
[Liikkuva koulu](#)
[Suojellaan Lapsia](#)
[Vastaantulo](#)
[TOIVO-materiaali](#)
[SPR:n oppimateriaalit](#)
[S2 -opettajien vinkkilista](#)
[Moped: Materiaalit](#)
[Helsinki: Tukimateriaalia](#)
[Osallisena verkossa](#)
[Babadada](#)
[KieliVertailu \(kielten erot\)](#)
[Freeed](#)
 Liite 8 ja Liite 9

Yläkoulu

Kaikki oppiaineet

[Valoisa](#)

[Ylen kielikoulu](#)

[Yle oppiminen](#)

[Liikkuva koulu](#)

[TOIVO-materiaali](#)

[OPH:n oppimateriaalit](#)

[Menetelmäkansio moninaisuuden kohtaamiseksi yläkoulussa](#)

[SPR:n oppimateriaalit](#)

[Ainesta on! - Eiran aikuislukio](#)

[Helsinki: Tukimateriaalia](#)

[Osallisena verkossa](#)

[Babadada](#)

[Freed](#)

[KieliVertailu \(kielten erot\)](#)

[Sanapaja](#)

[Opiken selkokieliset tietokirjat](#)

[Päivänselvää -sarja](#)

Liite 8 ja Liite 9

Biologia ja maantieto

[OPH: Sanastoa](#)

[OPH: selkomateriaalia](#)

[OPH: selkokielinen biologian oppikirja](#)

Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppikirjoja

[Ketterä 7–9](#)

[Särmän S2 -materiaali](#)

[Moi! luku- ja kirjoitustaidon oppikirja](#)

[Aamu -kirjasarja](#)

[Treeni S2 -kirjasarja](#)

[Päivänselvää -sarja](#)

Ilmaisia

[S2 -opettajien vinkkilista](#)

[Hauska tavata](#)

[Lukiarki](#)

[Superalkeet](#)

[Keskusteluklubi](#)

[Papunet](#)

[Vastaantulo](#)

[Puhutaan](#)

[Supisuomea](#)

[Suomi Taskussa](#)

[Kotisuomessa](#)

[Kielibuusti](#)

[12 peliä valmistavaan](#)

[Toisto-materiaali](#)

[Kepeli](#)

[Arien aakkoset](#)

Historia ja yhteiskuntaoppi

[OPH: Sanastoa](#)

[Videoita eri kielellä yhteiskunnasta](#)

[OPH: selkomateriaalia](#)

[HIMA esittely](#)

<https://finnlectura.fi/oppimateriaalit/suomi-toisena-kielena/selkeasti-suomessa/>

Liikunta:

Muslimityöille ei järjestetä erillisiä uintivuoroja. Oppilailta on mahdollisuus vaihtaa vaatteet vessassa. Suihkutilassa voi käyttää sermillistä suihkua. Uima-asuksi sallitaan uimapuvut, -housut tai -shortsit, sekä uintiin tarkoitettut pitkät uintiasut tai muut lycrasta valmistetut, puhtaat, suoraan pesusta tulleet urheiluasut. Monet muslimit käyttävät Burkinia.

[Tule uimahalliin! - opas](#)

[Kajaanin ohjeet ja säännöt](#)

Terveystieto

[Mielenterveystaidot](#)

Matematiikka

[OPH: selkomateriaalia](#)

[Matematiikan tietokirja](#)

Suomen kielen taitotason kartoittamiseen:

1. [OP: Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko](#)
2. [Pienten kielireppu](#)
3. [Majakka](#)
4. [KUMMI 3](#)
5. [OPH: Lauran päivä](#)
6. [OPH: Kielipuntari](#)
7. [Kielisalkku](#)
8. [OPH: Kike](#)
9. [OPH: Suomi hallussa? — päättöarvioinnin opas S2 -opettajille](#)
  - [LukiMat materiaalit](#)
10. JYU: Lähteitä suomen kielen taidon arviointiin
11. Näkökulmia kielellisten taitojen arviointiin ja kielellisen vaikeuden tunnistamiseen monikielillä lapsella

Käsitteitä:

- [Kotoutuminen: keskeisiä käsitteitä](#)
- [Kotoutuminen: Pakolaisten vastaanoton ja kuntiin siirtymisen vaiheet](#)

Kirjallisuutta ja lisätietoa:

- [Helsinki: Valmistavan opetuksen oppilaan kohtaaminen ja huomioiminen arjen eri tilanteissa](#)
- [MIELI: Kriisipuhelin viidellä kielellä](#)
- [Diakonissalaitos: Trauma ja oppiminen](#)
- [Opas stressistä ja traumasta kärsivien pakolaislasten kanssa työskenteleville opettajille](#)
- [Tukimateriaalia lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja kriisinkestävyyden vahvistamiseen](#)
- [Turvaa, toivoa ja toimivuutta - tietoa pakolaisuuden traumaista varhaiskasvatuksen ja opetusalan ammattilaisille](#)
- [THL: Kulttuurisensitiivinen työote](#)
- [Uskontolukutaito -opas](#)
- Roiha, A., Polso J. 2023. **Onnistu eriyttämisessä**. PS-kustannus.
- Pollari, J. & M-L. Koppinen 2011. **Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen**. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vaarala, H., N. Reiman, J. Jalkanen & L. Nissilä 2016. **Tilanne päällä!** Näkökulmia S2-opetukseen. Helsinki: Opetushallitus.
- Ahlholm, M., (toim.) Piippo, I., (toim.) Portaankorva-Koivisto, P., (toim.) 2023. **Vastasaapuneet luokkahuoneissa** – Ikkunoita valmistavaan opetukseen ja monikieliseen kouluun. Vastapaino

1.13 Kieli- ja kulttuurikoordinaattorit opettajan tukena

Kajaanissa toimii kieli- ja kulttuurikoordinaattorit, jotka mm.

- koordinoivat ja kehittävät valmistavan opetuksen järjestämistä
- koordinoivat ja kehittävät oman äidinkielen opetusta
- koordinoivat nivelvaiheita valmistavasta perusopetukseen
- kehittävät eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden opetusta
- auttavat ja ohjaavat eri kieli- ja kulttuuritaustaisia oppilaita ja huoltajia kouluarjessa
- Osallistuvat valtakunnan tasolla ja paikallisesti eri kehittäjäryhmiin ja verkostotapaamisiin
- ks. yhteystiedot [Kajaanin monikielisten opetus](#)

Kieli- ja kulttuurikoordinaattoreihin voi olla yhteydessä, jos

- tarvitset neuvoa eri kieli- ja kulttuuritaustaisen oppilaan kouluasioissa / huoltajayhteistyössä
- sinulla herää huoli oppimiseen tai kielitaidon kehittymiseen liittyen.
- haluat keskustella S2 –opetukseen liittyvistä asioista.
- sinulla on kysymyksiä äidinkielen opetuksesta.
- olet epävarma oppilaan statuksesta / tarvitset apua tulkkipalveluiden käytöstä
- haluat esittää koulutustoiveita ja kehittämisehdotuksia.
- koordinaattorit voi kutsua tarvittaessa mukaan monikielisen oppilaan palaveriin.

2. Monikielisten opetuksen kehittämissuunnitelma

2.1. Monikulttuurinen Kajaani

Ihmisten syyt Kajaaniin muuttamiseen ovat moninaisia. Babando Oy:n vastaanottokeskus ottaa vastaan turvapaikan hakijoita ja tilapäisen suojelun statuksella tulevia. Lisäksi joulukuussa 2023 aloitti 21 –paikkainen ryhmäkoti ilman huoltajia tulleille alaikäisille. Kajaanin kaupungin kansainvälisten palveluiden kotouttamisen asiakkaina ovat pakolaiset ja kiintiöpakolaiset sekä perheen yhdistämisen kautta tulleet henkilöt. Kajaaniin muuttaa myös ihmisiä töihin sekä opiskelemaan eri puolilta maailmaa.

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten ja nuorten kasvava määrä lisää palveluiden kysyntää perusopetuksessa. Lapsilla ja nuorilla on oikeus perusopetuksen palveluihin ja toisaalta kunnalla on palvelujen lainmukainen järjestämisvelvollisuus.

Kajaanin kaupungin arvoiksi on vuosille 2023–2026 määritelty kaupunkistrategiassa vastuullisuus, yhteisöllisyys, rohkeus ja aitous. Kajaanin kaupunki edistää lasten ja nuorten turvallisuutta sekä yhteisöllisyyttä ja pyrkii siihen, että kaikkien lasten ja nuorten olisi hyvä kasvaa Kajaanissa. Kainuun kuntien yhteisen kotouttamisohjelman pitkän aikavälin tavoite on, että Kainuu on monikulttuurinen maakunta, jossa arvostaminen, yhteistyö ja vuorovaikutus ovat hyvän, turvallisen elämän perusta (Kainuun kunnat 2023, 4). Kotouttamisohjelmassa 2023–2024 määritellään alueen kotoutumiseen liittyvät tavoitteet, vastuutahot, kehittämistoimenpiteet ja resurssit.

Kainuun kunnissa tuetaan eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten kotoutumista varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa. Valtakunnalliset ja paikalliset opetussuunnitelmat linjaavat kunnissa tehtävää kasvatus- ja opetustyötä. Tavoitteena on edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen toteutumista koko maakunnassa (Kainuun kunnat 2023).

Suomen Perustuslain (1999/731 §6) mukaan olemme yhdenvertaisia. Kaikilla lapsilla on yhtäläinen oikeus tulla kohdelluksi tasa-arvoisesti yksilöinä sukupuoleen, ikään, alkuperään, kieleen, uskontoon, vakaumukseen, mielipiteeseen, terveydentilaan tai muuhun henkilöön liittyvään ominaisuuteen katsomatta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa kehitystasonsa vaatimalla tavalla itseään koskeviin asioihin. YK:n lapsen oikeuksien julistus on maailman laajimmin ratifioitu ihmisoikeussopimus. Sen mukaan lasta koskevassa päätösharkinnassa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Tämä ensisijainen lapsen edun vaatimus on kirjattu myös lakiin kotoutumisen edistämisestä. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1991/60).

Väestösuhteet näkyvät jokapäiväisessä elämässämme, julkisissa tiloissa ja toiminnoissa, kaikkialla, missä luomme ja pidämme yllä ihmissuhteita. Eri väestöryhmien yhdenvertaisuuden toteutuminen on riippuvainen edustajiensa asemasta yhteiskunnassa, oikeustietoisuudesta ja omista vaikutusmahdollisuuksista. Väestösuhteisiin vaikuttavia osa-alueita on hyvä tarkastella kokonaisuutena seuraavien näkyväksi saattamiseksi. (Oikeusministeriö 2023.)

Kuva 1. Hyviin väestösuhteisiin vaikuttavat osa-alueet. (Oikeusministeriö 2023.)

Kulttuurienvälisessä vuorovaikutuksessa opitaan toisten tavoista ja niihin liittyvistä käsityksistä, uskomuksista ja arvostuksista ja samalla opitaan ymmärtämään omaakin kulttuuria paremmin. Kulttuurien tunteminen tukee monikulttuurista identiteettiä ja auttaa ymmärtämään erilaisia tapoja käsitellä asioita. Se luo myös yhteisymmärrystä, säästää turhilta väärinkäsityksiltä ja edistää ihmisten välistä vuorovaikutusta, kouluviihtyvyyttä ja oppimisilmapiiriä.

Vuorovaikutusta tulisi lisätä luomalla mahdollisuuksia eri väestöryhmien kohtaamiseen luonnollisissa vuorovaikutustilanteissa. Valtaväestön ja vähemmistöjen yhteistyöhön on panostettava nykyistä enemmän, edistettävä kulttuurien kohtaamista arjen toiminnoissa. Hyvien etnisten suhteiden edistämiseen sekä rasismien ja syrjinnän ehkäisyyn tulee kiinnittää huomiota mm. avoimella ja oikealla tiedottamisella. Tehokkain tapa suvaitsevaisuuden edistämiseen koulu yhteisössä on yhdessä tekeminen ja samankaltaisuuksien löytäminen arjessa. Pientenkin vuorovaikutushetkien kautta vieras muuttuu tutuksi, turvallisuudentunne vahvistuu ja asenneilmapiiri voi vapautua.

Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviä sisältöjä on kirjattu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin, kuntakohtaiseen opetussuunnitelmaan, perusopetuksen arvopohjaan ja opetuksen aihekokonaisuuksiin ja jatkuvaa kehittämistyötä tehdään kouluissa näiden tavoitteiden toteuttamiseksi.

Koulutuksen järjestäjällä on Yhdenvertaisuuslain (2014/1325 §6) nojalla velvollisuus arvioida ja toteuttaa yhdenvertaisuuden periaatetta oppilaitostensa toiminnassa. Tätä periaatetta edistetään mm. tunnistamalla syrjintä, luomalla toimenpiteitä sen poistamiseksi ja seuraamalla toimenpiteiden toteutumista. Lisäksi koulutuksen järjestäjän tulisi ennaltaehkäistä syrjintää tukemalla yhdenvertaisen oppimisympäristön rakenteita.

Opettajien tehtävänä on tukea oppilaiden tasavertaista liittymistä ryhmään. Oppimisessa on kyse myös ajattelun kehittymisestä, joten selkeä tavoite on kulttuuristen stereotyyppien tiedostaminen itsessään ja sen ymmärtäminen, että jokaisella on tarve tulla nähdyksi ainutlaatuisena ihmisenä.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan oppilaiden kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan perusopetuksessa huomioon. Jokaisen oppilaan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan tuntemaan, ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen kansalaisen perustuslain mukaista oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin (Suomen perustuslaki 1999/731 17 §).

Sivistystoimen tavoite kotouttamisessa on eheän kasvatuksellisen jatkumon rakentaminen läpi koulutuspolun. Tiiviillä yhteistyöllä sekä koulutuksen alkuvaiheessa että nivelvaiheiden vahvalla ohjauksella voidaan taata riittävä yhdenvertaisuus. Tätä yhteistyötä toteutetaan kaikkien koulusteiden kesken kiinnittäen huomiota huoltajien osallisuuteen. (Kainuun kunnat 2023).

2.2. Kieli- ja kulttuuritietoisen opetuksen järjestäminen

Perusopetuksen arvopohjana ovat ihmisyyden, sivistyksen, yhtäläisten oikeuksien kunnioitus sekä kestävä kehitys. Opetuksen tavoite on tukea oppilaan kasvua aktiiviseksi toimijaksi yhteisössä sekä vuorovaikutustaitoja. (Opetushallitus 2016).

Opetuksen avulla tuetaan oppilaan kulttuuri-identiteetin rakentumista ja hänen osallisuuttaan suomalaisessa yhteiskunnassa ja globaalistuvassa maailmassa. Kielitieteisessä koulussa jokainen oppilaiden käyttämä kieli nähdään resurssina, ja jokainen aikuinen on kielellinen malli. Opetustyössä tiedostetaan tiedonalojen kielet ja opettajan vastuu oman oppiaineensa kielen opetuksesta. (Opetushallitus 2016).

Lukuvuonna 2023–2024 Kajaanin perusopetuksessa opiskelee yli 200 oppilasta, joiden äidinkieli on muu kuin suomi. Valmistavassa opetuksessa opiskelee yli 100 oppilasta. Oppilaat puhuvat äidinkielenään useita eri kieliä. Oman äidinkielen opetukseen osallistuu lähemmäs 100 oppilasta (venäjä, arabia, ukraina). Oppilaiden syyt ja taustat maahantuloon ovat erilaisia ja lasten ja nuorten kouluhistoriat vaihtelevat.

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisia oppilaita tuetaan monin tavoin. Jos perusopetusikäisen lapsen suomen kielen taito ei ole vielä riittävä perusopetuksessa opiskeluun, hän aloittaa koulunkäynnin valmistavassa opetuksessa. Valmistavan opetuksen jälkeen oppilas siirtyy perusopetuksen luokkaan. Lapsi voi opiskella äidinkieltä ja kirjallisuutta suomi toisena kielenä -oppimäärän mukaan huoltajan niin halutessa. Oppilaalla on mahdollisuus saada yksittäisiin oppiaineisiin tukea myös tukiluokasta. Valmistavaan opetukseen ei sisälly uskonnon opetusta. Perusopetuksessa Kajaanin kaupungissa eri uskontojen opetus järjestetään sujuvasti osana oppilaan koulupäivää.

Valmistavan opetuksen opetussuunnitelman päivittäminen ja osallistumistodistuksen uudistaminen on kevään 2024 keskeisin tavoite. Tässä yhteydessä on tavoitteena luoda selkeät ja yhdenmukaiset perusteet myös arvioinnille. Tavoitteena on myös perustaa tukiluokka kaikkiin kouluihin, joihin siirtyy oppilaita valmistavasta opetuksesta.

Perusopetuksessa toimii kaksi kieli- ja kulttuurikoordinaattoria, jotka suunnittelevat, koordinoivat ja kehittävät eri kieli- ja kulttuuritausteisten oppilaiden valmistavaa opetusta ja yleisopetusta sekä tekevät yhteistyötä perusopetukseen liittyvien sidosryhmien ja oppilaiden perheiden kanssa.

Opetuksen rakenteita ja eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden tukimuotoja kehitetään pitkäjänteisesti kouluittain ja yhteisesti koko kaupungin tilanne huomioiden. Kehitystyötä on tehty muun muassa Kieku –hankkeen kautta (2022–2024). Edellä mainittu hanke on osa Valtion erityisavustusta, joka on suunnattu yläkouluikäisten maahanmuuttotaustaisten perusopetuksen oppilaiden opetuskielen taidon ja oppimisen perustaitojen vahvistamiseksi sekä siirtymien tukemiseksi. Kieku –hankkeen avulla on toteutettu tukiopetusta, samanaikaisopetusta sekä läksykerhoja. Hankkeessa tuotettiin mm. tämä kieli- ja kulttuurikäsi- ja kulttuuritaustaisen oppilaan oppimispolku läpi perusasteen. Kieku –hanke on myös kouluttanut opettajia kielitietoisesta opetuksesta. Hankkeen toimintamallit on tavoitteena saada osaksi kouluarkea jatkossakin.

VALMISTAVA OPETUS

Kajaanin kaupungin valmistavan opetuksen opetussuunnitelma päivitettiin vuonna 2024. Valmistava opetus on tarkoitettu niille eri kieli- ja kulttuuritaustaisille oppilaille, jotka ovat äskettäin muuttaneet maahan sekä heille, joilla ei puutteellisen kielitaidon vuoksi ole vielä edellytyksiä opiskella yleisopetuksen luokissa. Esiopetusikäiset lapset sijoittuvat esiopetusryhmiin. Valmistava opetus voi olla ryhmämuotoista tai inklusiivista. Lukuvuonna 2024 - 2025 aloitetaan inklusiivinen valmistava opetus 1. luokkalaisille, jotka ovat käyneet suomalaisen esikoulun. Opetuksen kesto on noin yhden lukuvuoden, ja 6–10-vuotiaille vähintään 900 tuntia ja sitä vanhemmille vähintään 1000 tuntia. Tänä aikana oppilaita myös integroidaan yleisopetuksen luokkiin. (Kajaanin kaupunki 2015).

Kajaanin sivistyslautakunta oli määrittänyt vuonna 2009 valmistavien luokkien enimmäiskooksi 15 oppilasta/ryhmä. Vuonna 2023 sivistyslautakunnalle esitettiin enimmäisryhmäkooksi OPH:n suosittelema maksimi 10 oppilasta/ryhmä, minkä lautakunta vahvisti 29.11.2023. Valmistavan opetuksen luokissa on luokanopettajan / erityisopettajan lisäksi myös koulunkäynninohjaaja. Tavoitteena on, että oppilaiden ikäjakauma otettaisiin paremmin huomioon ryhmiä perustettaessa.

Toiminnan kehittämisen painopisteitä ovat opetuksen pedagoginen kehittäminen, kodin ja koulun välisen yhteistyön muotojen ja viestinnän kehittäminen sekä yhteistyön kehittäminen nuorisotoimien ja oppilashuollon kanssa.

Oppilaaksi ottamisen prosessia kehitetään koulujen, varhaiskasvatuksen, koordinaattorien sekä muiden sidosryhmien (mm. KV –palveluiden, Babandon ja AMK:n) välisessä yhteistyössä.

Valmistavan opetuksen haasteena on ollut sopivien tilojen löytäminen kouluilta, mikä on seurausta eri kieli- ja kulttuuritaustaisen oppilasmäärän nopeasta kasvusta sekä perusopetuksen tilojen vähenemisestä. Tavoitteena on kuitenkin jatkossa sijoittaa valmistavan opetuksen ryhmät peruskoulujen yhteyteen, sillä valmistavasta opetuksesta perusopetuksen tunneille integroituminen helpottaa oppilaan siirtymistä yleisopetukseen. Integraatiotunneilla oppilaat pääsevät vuorovaikutukseen suomea äidinkielenään puhuvien kanssa. Tämän vuoksi toimivien integraatiokäytänteiden ja yhteistyön kehittäminen on jatkuvaa. Valtakunnallinen ohjeistus on, että valmistavan opetuksen ryhmät olisi hyvä sijoittaa koulujen yhteyteen niin, että oppilaan oppimispolku jatkuisi valmistavan jälkeen samassa koulurakennuksessa. Tällöin jo valmistavan opetuksen aikana oppilas kiinnittyisi siihen oppilasryhmään, johon hän valmistavan jälkeen siirtyy. Tämä on tavoitteena myös Kajaanissa.

Myös kaverisuhteet ovat merkittävässä asemassa kielenoppimisen kannalta, ja vertaisyhteistyön mahdollistaminen koulussa on tärkeää. Vaikka oppilaat olisivatkin monipuolisesti kielitaitoisia,

pääsy opiskelukielitaitoa edellyttävään kouluuyhteisöön vaatii aikaa, harjoittelua ja tukea. Oppilaiden opetuskielen taito on yleensä melko vaatimaton siinä vaiheessa, kun he siirtyvät perusopetukseen valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen (Kuukka, K. & Metsämuuronen, J. (2016). Perusopetuksen päättövaiheen suomi toisena kielenä (S2) -oppimäärän oppimistulosten arviointi 2015.) Kansallinen koulutuksen arviointikeskus)

TUKILUOKAT

Valmistavan opetuksen lisäksi osassa kouluista toimii eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden tukiluokka. Kajaanissa on tällä hetkellä neljä tukiluokkaa Lohtajan ja Lehtikankaan kouluissa sekä Keskusoulussa. Tukiluokassa oppilailla on mahdollisuus saada tukea kehittyvään kielitaitoon ja eri oppiaineisiin.

Yleisopetuksessa ja tukiluokassa opiskeltavat oppiaineet valikoidaan oppilaskohtaisesti. Niissä kouluissa, joissa tukiluokkia ei ole, tukiopetustunteja annetaan tarpeen mukaan. Osa oppilaista on vapautettu ruotsin kielestä, jolloin näitä tunteja käytetään lähinnä S2 -opetukseen. Tulevaisuudessa tavoitteena on saada tukiluokka jokaiseen kouluun, johon siirtyy valmistavan opetuksen oppilaita. Tämä on tarpeen tukemaan oppimispolun sujuvuutta nivelvaiheessa.

SUOMI TOISENA KIELENÄ

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen on perusopetuksen opetussuunnitelmassa määritelty eri oppimääriä, näistä suomi äidinkielenä ja suomi toisena kielenä ovat yleisimpiä. S2- opettaja on avainasemassa oppilaan kehittyvän kielitaidon tukemisessa. Kielitietoinen opetus kuuluu koulun koko henkilöstölle, ja S2 –opettajalla on sen ylläpidossa myös konsultatiivinen rooli. Oppilaan kehittyvä kielitaito tulee siis ottaa huomioon kaikkien oppiaineiden suunnittelussa, opettamisessa ja oppilaan arvioinnissa.

Kajaanissa toimivien S2–opettajien yhteistyötä ja osaamisen kehittämistä edistetään täydennyskoulutuksen ja vertaistapaamisten avulla. Yhteys eri kouluasteiden ja suomen kielen opetusta tarjoavien tahojen välillä pidetään tiiviinä yhteisten toimintojen ja tiedottamisen kautta. Tässä yhteystahoina ovat kaupungin kieli- ja kulttuurikoordinaattorit, kansainväliset palvelut sekä TE-toimisto. Myös tiedottamista S2 –opetuksesta ja yhteistyötä kodin ja koulun välillä kehitetään jatkuvasti. Koulun ja kodin yhteisissä tapaamisissa perheitä tiedotetaan S2 – opetuksesta. Lopullisen päätöksen S2 -oppimäärän valinnasta tekee perhe. Tulevaisuudessa tavoitteena on S2 -opetuksen järjestämisen käytäntöjen ja arvioinnin yhdenmukaistaminen Kajaanin perusopetuksessa.

OMAN ÄIDINKIELEN OPETUS

Äidinkieli voidaan määritellä usealla eri tavalla. Se voi olla kieli, jonka lapsi on oppinut ensimmäisenä, kieli, jota tämä hallitsee parhaiten tai kieli, johon lapsi identifioituu vahvimmin. Lapsen yhteys omaan kieleensä ja kulttuuriinsa vaikuttaa myös tämän asenteeseen muita kieliä ja oppimista kohtaan. Lapsen hyvä oman äidinkielen taito tukee oppimista myös muissa oppiaineissa. (OPH 2016b, 3–4.)

Oman äidinkielen opetuksella tuetaan monikielisyyden kehittymistä. Opetukseen voivat osallistua perusopetuksen oppilaat, joiden äidinkieli tai jokin perheen kielistä on muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Opetukseen voivat osallistua myös suomen-, ruotsin tai saamenkieliset oppilaat, jotka osallistuvat

ulkomailta hankitun kielitaidon ylläpito-opetukseen. Opetus pyritään järjestämään, jos vähintään neljä oppilasta ilmoittautuu opiskelemaan samaa kieltä. Suomen virallisissa vähemmistökielissä minimi ryhmäkoko on kaksi. Opetusta tarjotaan kaksi tuntia viikossa ja se on maksutonta. Tunteja ei välttämättä pidetä omassa koulussa, vaan jossakin muussa koulussa koulupäivän jälkeen. Vanhemmat vastaavat oppilaiden kuljetuksesta oman äidinkielen opetukseen.

Oman äidinkielen opettajien välistä yhteistyötä pidetään yllä kokoontumalla 2 kertaa vuodessa yhteiseen suunnitteluun. Oppilasryhmien monikielistä identiteettiä tuetaan järjestämällä OÄ-ryhmien yhteisiä tapahtumia kuten talvipäiviä ja kevätretkiä.

Huoltajien tietoisuus oman äidinkielen merkityksen ymmärtämisestä on tärkeää. Oman äidinkielen avulla oppilas oppii muodostamaan ja ymmärtämään käsitteitä ja omaksuu asioita. Oppilaan identiteetin ja kielenkehityksen kannalta on tärkeää, että hänen omaa äidinkieltään ja kulttuuriaan tuetaan. Äidinkieli on oppilaan tunnekieli. Se toimii myös ajattelun kielenä. Vahva oman äidinkielen perusta mahdollistaa uuden kielen oppimisen, helpottaen ja nopeuttaen prosessia.

Kevään 2024 tavoitteena on sujuvoittaa oman äidinkielen opetukseen ilmoittautumista. Opetusryhmät pyritään jatkossa muodostamaan mahdollisimman pitkälti ikäryhmittäin. Oman äidinkielen opetuksen haaste on ollut pätevien opettajien rekrytointi. Oman äidinkielen opetusta pyritään myös hyödyntämään jatkossa kehittyvän kielitaidon tukena mahdollisten oppimisvaikeuksien tunnistamisessa.

2.3. Oppimisen tuen erityispiirteitä

OPPILASHUOLTO

Oppilashuolto on laadukasta oppimista, terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia edistävää toimintaa kouluympäristössä. Yhteisön ja yksittäisen oppilaan terveydestä, hyvinvoinnista ja turvallisuudesta huolehtiminen ulottuu kaikkeen koulutyöhön. Oppilashuolto on kaikkien koulu yhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden yhteinen tehtävä. Se on pääosin ennaltaehkäisevää ja koko koulu yhteisöä tukevaa. Lisäksi oppilaalla on oikeus yksilölliseen oppilashuoltoon. Perusopetuksen oppilashuollosta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (30.12.2013/1287). Valmistuvan opetuksen oppilaat kuuluvat myös koulun oppilashuollon piiriin.

Oppilaan yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon opetuksen tuen suunnittelussa ja toteutuksessa. Yhteistyössä painotetaan oppilaan ja huoltajan osallisuutta, luottamuksellisuutta sekä hyvää vuorovaikutusta.

Tulkin käyttö tukitoimista keskustelun yhteydessä on ehdoton edellytys toimivalle yhteistyölle. Huoltajille annetaan tietoa suomalaisen koulutusjärjestelmän sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintatavoista ja saatavuudesta.

Osalla kouluista toimii erillinen eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden oppilashuoltoryhmä. Kehittämistavoitteena on saada tällainen oppilashuoltoryhmä kaikille kouluille, joissa on monikielisiä oppilaita. Tavoitteena on myös, että ryhmä kokoontuisi useamman kerran lukuvuoden aikana.

OPPIMISEN TUKEA

Opetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota oppilaiden tuen tarpeiden varhaiseen tunnistamiseen ja tukitoimet aloitetaan heti tarpeen ilmetessä. Oppimisen tuenmuotoja arvioidaan moniammatillisesti (oppilashuolto, erityisopetus, terveydenhoito) yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Tällä

yhteistyöllä edistetään myös oppilaan kotoutumista. Lisäksi panostetaan kodin ja koulun yhteistyöhön ja huoltajien osallisuuden vahvistamiseen koulutuksen, yhteisten tapahtumien ja oppilaspalaverien avulla.

Kajaanin perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tuki -käsikirjan liitteeseen on kirjattu eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden oppimisen tuen erityispiirteitä (kajaani.fi oppimisen ja koulunkäynnin tuki- käsikirja). Oppilaita tuetaan mm. läksykerhotoiminnalla, tukiluokilla, kummioppilastoiminnalla ja ohjaamalla vertaisryhmätoimintaan sekä harrastuksiin yhteistyössä nuorisotoimen kanssa. Lisäksi on varmistettava osaavan opettaja- ja avustajahenkilöstön riittävyys.

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisia oppilaita opettavien opettajien säännölliset palaverit ja yhteiset opetukseen liittyvät käytänteet tukevat sekä henkilöstön työhyvinvointia että oppilaan koulupolkua. Kieli- ja kulttuuritietoisuuden lisäämiseen koulu yhteisössä tarvitaan kaikkien panosta. Kehittämistavoitteena on huolehtia, että opetushenkilöstöllä on mahdollisuus saada täydennyskoulutusta. Kielitietoisuuden opetuksen koulutusta järjestettiin elokuussa 2023 opettajien veso -päivässä sekä marraskuussa 2023 Kieku –hankkeen tiimoilta. Lisäksi tämän käsikirjan tavoitteena on antaa opettajille työkaluja työn tueksi.

Lapsen oppimisvalmiuksien luotettava kartoittaminen edellyttää usein kielestä riippumattomia menetelmiä ja omankielisen aikuisen näkemystä kielen kehityksestä. Tätä pyritään kehittämään tulevaisuudessa. Lukuvuonna 2024-2025 valmistavan luokille on määritetty oma erityisopettajan resurssi.

OPPILAAHOHJAUS

Opetussuunnitelman mukaisen oppilaanohjauksen tavoitteena on tukea oppilaan yksilöllistä oppimista, oppimispolkua ja tulevaisuuden suunnittelua. Ohjaukseen osallistuvat kaikki opettajat, mutta erityinen tehtävä on siihen koulutetuilla oppilaanohjaajilla. Tavoitteena on, että erityisesti valmistavan opetuksen opinto-ohjausta kehitetään ja ohjauksesta vastaa siihen koulutettu ja perehtynyt opinto-ohjaaja. Oppilaanohjauksessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa, tarvittaessa tulkin välityksellä. Ohjauksen tukena käytetään tarvittaessa selkokielistä materiaalia.

Ohjauksen merkitys korostuu etenkin opintojen alussa, sillä se sujuvoittaa oppilaan koulupolkua. Ohjauksella ehkäistään opintoihin liittyviä ongelmia. Se ehkäisee syrjäytymistä ja edistää kotoutumista. Opetushallitus suosittaa, että ”henkilökohtainen ohjaus on keino varmistaa, että oppilaalle ja hänen vanhemmilleen muodostuu selkeä ja realistinen kokonaiskuva peruskoulussa opiskelusta, perusopetuksen aikaisista koulutusvalinnoista sekä niiden vaikutuksista jatko-opintoihin. Vieraskielisen oppijan tueksi tarjotut opetusjärjestelyt ja eri tuen muodot on myös tärkeää selvittää yhdessä keskustellen ja erilaisia tukimuotoja pohtien. (Opetushallitus 2011, Monikulttuurinen ohjaus).

Opinto-ohjauksessa kehitetään jatkossa nivelvaiheenyhteistyötä toisen asteen oppilaitosten kanssa. Tutkintoon valmistava koulutuksen (TUVA) ja aikuisten perusopetuksen toimijoiden (APO) kanssa luodaan tiivistä yhteistyömallia. Valmistavan oppilaiden osallistuminen eri oppilaitosten ja ammattialojen tutustumispäiviin on huomioitava opinto-ohjauksessa.

KULJETUKSET

Kajaanin kaupunki järjestää tarvittaessa valmistavan opetuksen alkaessa kaikille 11–16 –vuotiaille oppilaille 2kk ajan koulukuljetuksen kotouttavana toimenpiteenä koulureittiin harjaantumisen tueksi. 7–10 –vuotiaat valmistavan opetuksen oppilaat saavat tarvittaessa bussikortin koko

valmistavan opetuksen ajaksi. Kuljetuksiin liittyvissä asioissa tehdään yhteistyötä joukkoliikennein-sinöörin kanssa. Oppilaille ja huoltajille on laadittu syksyllä 2023 selko-ohjeet bussissa matkusta-miseen.

Perusopetuksen oppilas on oikeutettu maksuttomaan koulukuljetukseen, jos 0–2 vuosiluokan op-pilaalla koulumatkan pituus lähikouluun ylittää 3 kilometriä ja 3 – 9 vuosiluokan oppilaalla 5 kilo-metriä. (Kajaanin kaupunki. Koulukuljetukset 2023).

Kuljetuksista oman äidinkielen opetukseen vastaavat oppilaan huoltajat.

2.4. Kodin ja koulun yhteistyön erityispiirteet ja kehittäminen

Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys. Luottamuksen rakentaminen, hyvä vuo-rovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä. Opettajan rooli aktiivisena osapuolena on merkittävä. Hänen tehtävänsä on kertoa huoltajille suomalaisen koulujärjestelmän yleisistä kasvatus- ja oppimistavoitteista, vaatimuksista ja mahdollisuuksista sekä avata oppilaan asemaa, oi-keuksia ja velvollisuuksia.

Perhe tulee aina kohdata yksilöllisesti, kuunnella ja kysyä ilman ennako-oletuksia perheen taustoista tai tiedoista. Kohtaamisten avulla myös ennakkoluulot vähenevät. Arvostavan ja kielitietoisien vuoro-vaikutuksen periaatteista tietoinen henkilökunta voi ratkaisevalla tavalla edistää kotoutumista. (Kotoutumisen tuen käsikirja, Helsinki 2020).

Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä tulee huomioida yhdenvertaisuuslain mukainen positiivinen erityiskohtelu. Perheiden samanlainen kohtelu ei aina riitä yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Tietoi-suuden lisääminen erityistarpeista ja positiivisesta erityiskohtelusta on kehittämiskohde tulevaisuu-dessakin. ([Positiivinen erityiskohtelu | Yhdenvertaisuusvaltuutettu \(syrijinta.fi\)](#))

Koulun tulee huolehtia siitä, että perheiden valmiudet ja tilanteet huomioidaan koulun toimintata-voissa (esim. luku- ja kirjoitustaidottomuus Wilman käytössä). Koulun henkilökunnan tulee kehittää ymmärrystä tiedonkulun turvaamiseksi ja vuorovaikutuksen sujuvuuden parantamiseksi.

Perusopetuksen toiminnassa huomioidaan ja kunnioitetaan oppilaiden erilaisia kulttuuri- ja kielitaustoja ja huoltajia hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan asiantuntijoina heidän kulttuuristaan. Tärkeää on lapsen aito kuuleminen ja oma osallisuus, myös lapsi on toimija itseään koskevissa asioissa. Kulttuu-rien väliset eroavaisuudet lastenkasvatuksessa tulee ottaa rohkeasti puheeksi. Tarvittaessa koulun vel-vollisuus on tehdä lastensuojeluilmoitus.

Oppimisen tukeen voi liittyä huoltajilla erilaisia ennakkoluuloja. Oppilaspalavereissa on tärkeää avata huoltajalle, mitä tuenportaot tarkoittavat oppilaan kohdalla käytännössä. Opetushenkilöstöllä on luottamuksen rakentamisessa tärkeä tehtävä.

Tasa-arvoa edistetään koulutuksessa ja opetuksessa lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen. (Laki nais-ten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986 §5.) Joidenkin perheiden kohdalla tämä voi tarkoittaa tyttöjen erityistä huomiointia mm. vapaa-ajan viettoon liittyvissä kysymyksissä sekä rohkaisussa so-siaaliin tilanteisiin luokkahuoneen ulkopuolella. Tulevaisuudessa on tavoitteena tiivistää yhteis-työtä koulun, nuorisotoimen sekä harrastustoimijoiden kanssa.

Pakolaistaustalla tulevien lasten ja koko perheenkin kanssa on muistettava myös traumatietoinen lähestyminen. Lapsilla ja perheillä voi olla monenlaisia kokemuksia taustalla mikä voi näkyä sekä psyykkisinä että fyysisinä traumoina. On tärkeää osata luoda korjaavaa ja toivoa kannattelevaa turvallista ilmapiiriä kouluun. Tätä tietoisuutta ja osaamista on hyvä kehittää jatkossa opettajien täydennyskoulutuksella sekä tiiviillä yhteistyöllä oppilashuollon ja erityisesti koulupsykologien kanssa. (kohtaavan asiakastyön perusteet Ely -keskus).

TULKKIPALVELUT

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten henkilöiden tulkkaus- ja käännöspalvelut ovat osa kotoutumista edistäviä ja tukevia toimenpiteitä. Viranomaisten velvollisuutena on huolehtia kulloisenkin asiasisällön tulkitsemisesta ja kääntämisestä asiakkaan ymmärtämälle kielelle. Tästä viranomaisvelvoitteesta säädetään hallintolaissa (2003/434 §26). Tapaamisissa pitää aina hyödyntää ammattitulkkaa asian selvittämiseksi ja kaikkien asianosaisten oikeuksien turvaamiseksi. Kouluille on lähetetty ohje tulkkauspalveluiden käyttöön. Huoltajien on oleellista saada kaikki tieto omalla äidinkielellä.

2.5. Verkostoyhteistyön kehittäminen

VARHAISKASVATUS

Suunnitelmallisella varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteistyöllä rakennetaan eheä kasvatuksellinen jatkumo esiopetukseen ja perusopetukseen sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaan.

Nivelvaiheessa korostuu moniammatillinen yhteistyö. Perusteellinen etukäteistyö yhteistyöverkoston kanssa on merkittävää lapsen tarkoituksenmukaisen koulunaloituksen turvaamiseksi. Esiopetusikäisten lasten havainnointi- ja kartoitusaineistoa on kehitetty siten, että ne soveltuvat myös eri kieli- ja kulttuuritaustaisille lapsille. Tavoitteena on kehittää nivelvaihetta entistä sujuvammaksi sekä lisätä esiopettajien tietoisuutta valmistavasta opetuksesta. Tavoitteena on myös inklusiivisen valmistavan opetuksen mahdollisuuksien kartoittaminen erityisesti 0–2 luokilla.

Kajaanissa varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen tukena toimivat kieli- ja kulttuuri-koordinaattorit. Yhteistyötä heidän välillään tehdään tiiviisti. Valtakunnallisiin varhaiskasvatuksen, esi- ja alkuopetuksen kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden kehittämisverkostoihin osallistutaan sekä perusopetuksessa että varhaiskasvatuksessa. Esi- ja alkuopetuksen tapaamisissa kehitetään edelleen yhteistyökäytäntöjä ja järjestetään yhteisiä koulutuksia esi- ja alkuopetuksen henkilöstölle.

NUORISOTYÖ

Kajaani on kehittänyt monikulttuurista nuorisotyötä. Nuorisotyö tukee kotoutumista ja edistää suomen kielen kehittymistä. Kajaanin kaupungilla työskentelee yksi nuoriso-ohjaaja, jonka työnkuva kohdistuu monikulttuuriseen nuorisotyöhön. Kouluilla toimii lisäksi koulunuorisotyöntekijöitä. Heidän työnsä tavoitteena on oppilaiden hyvinvoinnin edistäminen ja yhteisöllisyyden kehittäminen.

Perusopetuksen ja nuorisotyön välistä yhteistyötä on hyvä lisätä. Vuonna 2022 tehdyssä väitöskirjatutkimuksessa Raisa Harju-Autti toteaa, että lapset tiedostavat tarvitsevansa vapaa-ajallaan erilaista kieltä kuin koulukontekstissa. Hänen tutkimuksensa havainto oli, että oppilaat kokevat vapaa-ajan suomen kielen oppimistilanteet monipuolisemmiksi ja vapaammiksi. Harrastuksissa ja kavereiden kanssa suomen kielen oppimista pidettiin tärkeänä ja vapaa-ajalla oppilaat kertovat käyttävänsä kieltä koulupäivää monipuolisemmin. (Harju-Autti, 2022).

2.6. Pedagoginen kehittäminen

Kajaanin kaupungissa on lukuvuonna 2023–2024 järjestetty koulutuksia kielitietoisesta opetuksesta. Kielitietoisuuden opetuksen pedagogiikan lisääminen on kehityskohde. Harju-Autin väitöstutkimus vuodelta 2022 toteaa, että kielitietoisuuden opetuksen pitää olla pitkäjänteistä ja säännöllistä. Tutkimus osoittaa, että suomen kielen osaaminen on avain osallisuuden syntymiseen ja siksi kielenoppimisen tukimuotoihin on tärkeää kiinnittää huomiota. Harju-Autti suosittelee tutkimuksensa pohjalta, että monikielisten ryhmien ryhmäkoko pysyisi pienenä ja opetusresursseja olisi riittävästi.

Perusopetuksen henkilöstön osallistuminen valtakunnallisiin eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden opetuksen verkostotapaamisiin on toivottavaa, ja näihin tilaisuuksiin lähetetään edustajia Kajaanin perusopetuksesta. Verkostojen välittämä ja jakama tieto jalkautuu näin organisaation sisällä. Opetushallituksen Poiju – perusopetuksen kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden kehittämisverkosto kokoontuu vuosittain ja jakaa osaamista myös virtuaalisella oppimisalustalla. Tämä yhteistyö antaa valtakunnalliset näkökulmat ja osaamisen kaikkeen kehittämistyöhön.

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden opetuksen erityispiirteiden osalta perusopetuksen opettajien täydennyskoulutusta on kehitettävä johdonmukaisesti pitkäkestoiseksi ja kattavaksi. Henkilöstön jaksamiseen ja osaamiseen tulee kiinnittää huomiota. Ymmärrystä ja vaikuttamiskeinoja lisäävien koulutusten avulla voidaan vaikuttaa myös henkilöstön hyvinvointiin. Opettajien täydennyskoulutuksessa myös suomi toisena kielenä arvioinnin tukeminen ja yhdenmukaistaminen on jatkossa yksi kehittämisen painopisteistä. Tarve yhtenäisille käytännöille on selvä.

Tavoitteena on että, Kajaanin ammattikorkeakoulun ja Oulun yliopiston Kajaanin yliopistokeskuksen aikuiskoulutusyksikkö AIKOPA toimii pyydettyään toteuttajana kentän koulutustarpeisiin. Pienimuotoisia koulutuksia järjestetään eri tahojen toimesta, ja sidosryhmien osallistuminen näihin mahdollistetaan. Opetus- ja hallintohenkilöstön koulutustarpeita kartoitetaan säännöllisesti, ja niihin vastataan joko järjestämällä lähi- tai etäkoulutuksia Kajaaniin.

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden kasvava määrä ja vaihtelevat koulutaustat sekä erilaiset tuen tarpeet asettavat perusopetuksen jatkuvan uusiutumisen ja kehittämisen eteen. Kattavan ja ajantasaisen tutkimustiedon kerääminen on kaiken kehittämistyön perusta. Kajaanin kaupunki haluaa tukea lasten ja nuorten hyvinvointia ja kotoutumisen kaupunkiin nähdään tärkeänä. Perusopetuksen kehittämisessä kielitietoisuuden opetukseen ja kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden vahvistamiseen halutaan Kajaanissa panostaa jatkossakin.

Lähdeluettelo

Hallintolaki 2003/434. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>. Viitattu 5.12.2023.

Harju-Autti, Raisa 2022: Kielellisesti tuettu opetus yläkouluikäiset maahanmuuttajaoppilaat opetuskieltä ja oppiainesisältöjä oppimassa. Tampereen yliopiston väitöskirjat 711. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/143569>. Viitattu 5.12.2023

Kainuun kunnat 2023. Kainuun kuntien yhteinen kotouttamisohjelma 2023–2024. <https://www.kajaani.fi/tiedostot/kainuun-kotouttamisohjelma-2023-2024/>.

Kajaanin kaupunki 2015. Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015. https://www.kajaani.fi/tiedostot/3e9d9cae-valmistava_opetus_ops_3-6-2016-pdf/. Viitattu 5.12.2023.

Kajaanin kaupunki 2022. Kajaanin kaupunkistrategia 2023–2026. [https://kajaani.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kaupunginvaltuusto/Kokous_2832022/Kajaanin_kaupunkistrategia_20232026\(26974\)](https://kajaani.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kaupunginvaltuusto/Kokous_2832022/Kajaanin_kaupunkistrategia_20232026(26974)). Viitattu 5.12.2023

Kajaanin kaupunki 2023. Kajaanin perusopetuksen opetussuunnitelma. <https://eperusteet.opinto-polku.fi/#/fi/opetussuunnitelma/22288640/perusopetus/tiedot>. Viitattu 5.12.2023

Laki kotoutumisen edistämisestä 2023/681. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230681> Viitattu 5.12.2023.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>. Viitattu 5.12.2023.

Oikeusministeriö 2023. Hyvät väestösuhteet. <https://oikeusministerio.fi/hyvät-vaestosuhteet>. Viitattu 5.12.2023

Opetushallitus 2016. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2014:96. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf. Viitattu 5.12.2023.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2013/1287. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287>. Viitattu 5.12.2023.

Perusopetuslaki 1998/628. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>. Viitattu 5.12.2023.

Suomen perustuslaki 1999/731. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>. Viitattu 5.12.2023.

Yhdenvertaisuuslaki 2014/1325 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>. Viitattu 5.12.2023.

Yleissopimus lapsen oikeuksista 1991/60. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sops-teksti/1991/19910060/19910060_2 Viitattu 5.12.2023.

LIITE 1 Valon sisältöjä

Valmistavassa opetuksessa voidaan harjoitella esimerkiksi seuraavia sisältöjä:

- tavoitteena kehittyvä alkeiskielitaito (ks. [kielitaidon tasot](#))
- materiaalivinkit luvussa 1.12
- **Sanasto**
- Tervehtiminen ja itsestä kertominen: Kuka olen? minä olen, minä puhun, minä olen ___vuotta vanha), Kuka sinä olet? (sinä olet, sinä puhut)
- Koulusanasto (luokkahuone, oppiaineet ja välitunti) sekä koulun säännöt ja toimintatavat
- Värit ja väriympyrä
- Päivän kulku (kellonajat myös tarkemmin matematiikassa)
- Liikennesanasto: turvallinen koulutie, liikennemerkkit, ajoneuvot, pyöräily
- Syksyn muutokset luonnossa ja sää -sanasto
- Ruokala -sanasto: astiat, keittiötavarat, ruokalassa käyttäytyminen
- Ruokasanasto
- Viljelysanasto (viljat, kasvikset, hedelmät)
- Kasvien osat ja yhteyttäminen
- Pihasanasto, kartta ja suunnat
- Metsä (eläimet, puut, kasvit, marjat), ja retkisanasto, retken käytössäännöt, jokamiehenoikeudet
- Kehonosat, oma ulkonäkö (Minulla on..)
- Aistit
- Vaatesanasto ja pukeutuminen eri vuodenaikoina
- Uimahalli -sanasto
- Perhesanasto (+sukulaiset)
- Syksy muuttuu talveksi: talvisanasto
- Kotisanasto (huoneet, huonekalut...)
- Harrastukset ja harrastusvälineet sekä talvi-/kesäurheilulajit
- Tunteet (Minä olen..)
- Suomen kartta, Suomen kansallisasiat, Suomi maana
- Juhlasanasto, erilaiset juhlat (joulu, pääsiäinen, vappu...)
- Talven eläimet ja linnut (horros, talviuni, talviturkki..) talvinen tekeminen
- Terveys-sanasto: sairaana (Minulla on ...), lääkäriässä/kouluterveydenhoitajalla/hammaslääkäriässä
- Aika: viikonpäivät, kuukaudet, vuodenajat, avaruus (aurinko, tähdet, planeetat, maapallo)
- Turvallisuus -sanastoa, 11.2. -päivä
- Ystävyys ja hyvät käytöstavat
- Kehosanasto ja kehontoiminta (lihakset, luut, elimet ja niiden toiminta...)
- Ihmisen elinkaari
- Terveys: terveellinen ruoka, hygienia, liikunta, lepo, terveelliset elämäntavat
- Kierrätys, kestävä kehitys
- sähkö
- Veden olomuodot, vesi kiertää luonnossa
- Ammatit
- Kaupunkisanasto (paikkoja kaupungissa esim. ruokakauppa, poliisilaitos, palolaitos...) ja tien neuvominen
- Ruuan tuotanto
- Maatilan eläimet ja kotieläimet
- Kevään muutokset luonnossa, kevät -sanasto (esim. muuttolinnut, ötökät, hyönteiset, kalat)
- Kesä -sanastoa

- **kielioppia tasaisesti pitkin lukuvuotta, esim.**
  - substantiivit ja sijamuodot
  - yhdyssanat
  - yksikkö ja monikko
  - persoonapronominit
  - demonstratiivipronominit
  - verbit (verbin persoonamuodot, taivutus, aikamuodot, kieltomuoto)
  - adjektiivit ja vertailumuodot, synonyymit, vastakohtat
  - post- ja prepositiot (aikaa, paikkaa, syytä yms. osoittavat sanat)
  - Kysymyssanat ja kysymyslauseen muodostaminen
  - riimiparit
- **kuullun ymmärtäminen ja puhuminen, esim.**
  - ääntämisen harjoittelu
  - kysymysten ja vastausten harjoittelu
  - perussanaston kartuttaminen
  - suullisen ilmaisu
- **Lukeminen, esim.**
  - aakkoset
  - kirjain -äännevastaavuus
  - äänteet → tavut → sanat → lauseet → teksti
- **Luetunymmärtäminen, esim.**
  - arkielämän ja koulun keskeinen sanasto
  - lyhyiden lauseiden ymmärtäminen
  - lyhyiden tekstien ymmärtäminen
- **Kirjoittaminen, esim.**
  - isot ja pienet kirjaimet
  - kirjain-äännevastaavuus
  - kirjoittamisen harjoittelu: äänteet → tavut → sanat → lauseet
  - äng -äänne
  - pitkä vokaali
  - kaksoiskonsonantti
  - diftongi
- keskeisin lasten/nuorten kirjallisuus
- mahdolliset retket, harrastusvierailut ja kulttuuritapahtumat lukuvuoden aikana
- Opetuksessa kannattaa hyödyntää monialaisia oppimiskokonaisuuksia (esim. liikennesanastoa myös kuvataiteessa, käsitöissä, musiikissa, liikunnassa)
- **muita oppiaineita henkilökohtaisen opinto-ohjelman mukaisesti. esim.**
  - laaja-alaisen osaamisen sisältöjä soveltuvin osin
  - oppiaineiden sisältöjä, käsitteitä ja sanastoa soveltuvin osin
  - Matematiikka yksilöllisesti (esim. numerot, järjestysluvut, kymmenjärjestelmä, keskeisimmät käsitteet ja merkinnät ja laskutoimitukset, kellonajat, rahalaskut, mittaaminen...)
  - Historia (esim. keskeistä sisältöä suomen ja maailmanhistoriasta, sanaston ja käsitteiden harjoittelua)
  - Englantia yksilöllisesti

LIITE 3 OÄ-päiväkirja

Kajaanin kaupunki
Perusopetus

PÄIVÄKIRJA oman äidinkielen opetukseen

päätili: **403550** kustannuspaikkanumero: **190242371**, tilausno: **1905000003**

Merkitse tähän päiväkirjaan kuukausittain pitämäsi tunnit ja toimita ne kuukauden viimeisenä päivänä pääkou-lusi koulusihteerille ja kieli- ja kulttuurikoordinaattorille. Tunnit menevät maksuun seuraavaan palkanmaksu-päivään (palkkoja maksetaan kuukauden 15. päivä ja viimeinen päivä).

Opettajan nimi:	Opetuskieli:
-----------------	--------------

Päiväys	Koulu	Tehtävä	Tunnit

Päiväys	Allekirjoitus	Tunnit yh-teensä:
---------	---------------	-------------------

Päiväys	Pääkoulun rehtorin allekirjoitus
---------	----------------------------------

LIITE 4 Vinkkejä osaamisen näyttämiseen

- Koetilanne:

- Tehtäviä, joista helppo saada keskeinen osaaminen esille (esim. täydentämis-, yhdistämis-, sanaston tunnistamistehtävät)
- Samat tehtävänannot kuin oppitunneilla
- Koetehtävien mallintaminen oppiaalle etukäteen
- Muistiinpanot/oppikirja/sanakirja kokeeseen mukaan
- etukäteen oppilaalle lista kysymysvaihtoehdoista (esim. 20 kysymystä, joista 5 kysytään)
- Tehtävänantojen ääneen lukeminen ja tulkitseminen / käsitteiden avaaminen
- Kokeen suorittaminen erillisessä tilassa tai avustettuna.
- Pari- ja ryhmäkokeet
- Itse- ja vertaisarviointi
- Tehtävien suullinen täydentäminen/ suullinen koe / toiminallinen koe
- Kokeen uusinta mahdollisuus/ täydentäminen jollain muulla suorituksella (kuvat, piirtäminen)
- Lisäaika mahdollisuus
- Oppilaan eri kielten hyödyntäminen
- Oppilas vastaa kysymyksiin aluksi niin kauan suomeksi kuin osaa. Tämän jälkeen oppilas täydentää vastaukset esim. omalla äidinkielellä. Kokeesta otetaan kopio. Tämän jälkeen oppilas kääntää kirjoituksensa suomeksi esimerkiksi sanakirjan / oman äidinkielen opettajan tukemana.

- Oppitunnit:

- Tuntityöskentely
- Tunnilla tehdyt tehtävät Ryhmäkeskustelut
- Portfolio, projektit
- Oppimispäiväkirja
- Käsitekartat
- Käsitteen määrittelytehtävät

LIITE 5 Esimerkkilauseita sanalliseen arviointiin

- Osaat _____ (esim. laskea murtolukuja)
- Osaat käyttää _____
- Osaat toimia _____
- Osaat työskennellä itsenäisesti / ryhmässä
- Osaat suunnitella ja arvioida omaa työskentelyäsi
- Osaat ilmaista omia mielipiteitä / havaintoja / ajatuksia
- Osaat kuunnella toisten mielipiteitä
- Arvostat omaa ja muiden tuotoksia.
- Työskentelet pitkäjänteisesti, huolellisesti ja teet työsi valmiiksi.
- Otat muut huomioon ja toimit reilusti.
- Toimit yhteisesti sovitulla tavalla ja omatoimisesti.

- Harjoittelet _____
- Harjoittelet ymmärtämään _____
- Harjoittelet käyttämään _____ (esim. erilaisia materiaaleja ja tekniikoita)
- Harjoittelet ilmaisemaan havaintojasi ja ajatuksiasi.
- Harjoittelet toimimista ryhmän jäsenenä erilaisissa rooleissa ryhmän tavoitteiden mukaisesti.

- Osallistut aktiivisesti/vaihtelevasti/ _____
- Osallistut aktiivisesti ja yrität parhaasi.
- Huolehdit tehtävistäsi
- Harjoittelet pitkäjänteistä ja huolellista työskentelyä.
- Harjoittelet itsenäistä työskentelyä.

Lisää lauseita:

- Ks. liite 6.
- Lisäksi hyviä lauseita saa [opetussuunnitelmasta](#) jokaisen oppiaineen kohdalta.
- [6lk kriteerit](#)
- [Päättöarvioinnin kriteerit](#)

LIITE 6 Valon todistus

Lausepankki valmistan opetuksen osallistumistodistukseen

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen:

- Käytät suomen kieltä rohkeasti/melko rohkeasti/hieman/ tarvitset harjoitusta
- Osaat kertoa kokemuksistasi

Puheen ymmärtäminen:

- Ymmärrät kuulemasi
- Kuuntelet keskittyen

Lukeminen:

- Luet äänneitä
- Luet tavuja
- Luet virkkeitä
- Luet lyhyitä tekstejä
- Luet melko hyvin/sujuvasti/erittäin hyvin
- Harjoittelet sujuvaa lukemista
- Lukutaitosi on edistynyt hienosti

Luetun ymmärtäminen (ei pienille):

- Ymmärrät lukemaasi jonkin verran/ melko hyvin / erittäin hyvin
- Harjoittelet luetun ymmärtämistä

Kirjoittaminen:

- Osaat kirjainmuodot
- Kirjoitat tavuja
- Kirjoitat sanoja
- Kirjoitat virkkeitä
- Kirjoitat oma pieniä tarinoita
- Harjoittelet tekstin tuottamista
- Kirjoitat tarinoita
- Kirjoitustaitosi on edistynyt hienosti

Oppilas on edistynyt:

- Vuorovaikutustaidoissa
- Ryhmätyötaidoissa
- Toisen huomioon ottamisessa
- Mielipiteen ilmaisussa
- Pitkäjänteisessä työskentelyssä
- Itsenäisessä työskentelyssä

Työskentely:

- Osallistut tuntityöskentelyyn aktiivisesti / melko aktiivisesti / tarvitset harjoitusta

LIITE 7 Pedagogiset asiakirjat

Siirtopalaveri pidetään kaikille. Jos **yleinen tuki** riittää, ei tarvitse täyttää uusia asiakirjoja.

Jos oppilaalla on **tehostetun tuen** tarve, valmistavan opettaja tekee moniammatillisesti pedagogisen arvion, joka täytetään ennakkoon ja käsitellään siirtopalaverissa. Palaverissa aina oltava mukana tuleva luokanopettaja/luokanvalvoja. Oppilashuollon edustajan (=koulukurattori, kouluterveydenhoitaja tai koulupsykologi) läsnäolo tai konsultaatio välttämätön. Edustaja kirjataan läsnäolleeeksi tai häneltä saatu konsultaatio ped. asiakirjaan. Uusi opettaja laatii tehostetun tuen oppimissuunnitelman.

Jos on **erityisen tuen** tarve eli oppiaineita joudutaan yksilöllistämään ja/tai hän tarvitsee erityisopetuksen pienryhmän

- koulupaikka on aina sovittava erikseen ja etukäteen yhteistyössä kieli- ja kulttuurikoordinaattorin & kasvun ja oppimisen tuen asiantuntijan kanssa.
- valmistavan opettaja täyttää moniammatillisesti pedagogisen selvityksen
  - Kahta lajia: Pedagoginen selvitys tai Pedagoginen selvitys ilman tehostetun tuen antamista (sairauden tai vamman takia tarve siirtyä suoraan yleisestä tuesta erityiseen tukeen - lääkärin tai psykologin lausunto)
- palaverissa aina oltava mukana tuleva erityisluokanopettaja ja oppilashuollon edustajan (=koulukurattori, kouluterveydenhoitaja tai koulupsykologi) läsnäolo tai konsultaatio välttämätön. Edustaja kirjataan läsnäolleeeksi tai häneltä saatu konsultaatio ped. asiakirjaan.
- Erityisestä tuesta tehdään aina hallintopäätös. Päätöksentekoa varten ped.selvitys (+ mahd. liitteet) lähetetään kaupungintalolle erityisen tuen asiantuntijalle. Perusopetuksen johtaja tekee päätöksen.
- Päätöksen jälkeen uusi opettaja laatii HOJKS:n
- Jos oppilaalla on diagnooseja kotimaasta → mahdollisuus saada avustajapalveluihin rahoitusta ELY:stä. Ole yhteydessä koordinaattoriin.

HUOM! Lain mukaan oppilasta ja huoltajaa on kuultava ja kirjattava kuuleminen ped. asiakirjaan= päivämäärä ja näkemykset. Kutsun palaveriin oltava todennettavissa (esim. Wilma) ja asiakirjan oltava tutustuttavissa etukäteen. Mikäli huoltajalle ei ole riittävää kielitaitoa tai luku- ja kirjoitustaitoa, asiakirja käydään läpi sovitussa palaverissa tulkin avustamana. Tämä menettely kirjataan kuulemiskohtaan. Huoltajalle tarjotaan tarvittaessa mahdollisuus tutustua asiaan ja tulla kuulluksi uudestaan.

Oppilaan tuen suunnitelmassa voidaan määritellä keskeisiä sisältöjä, joihin keskitytään, kun tiedonalan kielitaito on vielä kehittymässä.

Lisätietoa:

- wilman pdf -lomakkeiden oppimisen ja koulunkäynnin tuen käsikirjan ”opiskelun erityiset painoalueet (ydinsisällöt) - kappale

LIITE 8 Ohjeet bussimatkalle

Ohjeet bussimatkalle

Lapselle:

- tule ajoissa bussipysäkille
- Odota bussia rauhallisesti. Älä häiritse toisia.
- Heilauta kättä, kun bussi lähestyy pysäkkiä.
- Ota bussikortti esiin ennen, kun menet bussiin.
- Ravista lumet pois kengistä ja vaatteista.
- Ota reppu pois selästä.
- Istu koko matka penkillä.
- Pidä turvavyö kiinni koko matkan ajan.
- Älä häiritse kuljettajaa tai muita matkustajia. Puhu hiljaisesti.
- Noudata kuljettajan ohjeita.
- Paina stop -merkkiä vain silloin, kun haluat lähteä pois bussista.
- Ylitä tie vasta kun bussi on jatkanut matkaa.

Huoltajalle:

- Bussikortti on vain henkilökohtainen. Muut eivät saa käyttää lapsen bussikorttia.
- Bussikortilla voi matkustaa 2 matkaa päivässä.
- Keskustele bussiohjeista lapsen kanssa
- Vahinko- ja ilkivaltatapaukset huoltaja on velvollinen korvaamaan oppilaan kuljetuskalustolle aiheuttaman vahingon.

Instructions for the bus

Child:

- Arrive on time to the bus stop.
- Wait calmly for the bus. Do not disturb others.
- Raise your hand as the bus approaches the bus stop.
- Take out your bus card before you go to the bus.
- Shake the snow off your shoes and clothes.
- Take the backpack off your back.
- Sit on the bench the whole trip.
- Keep your seat belt fastened the whole trip.
- Do not disturb the driver or other passengers. Speak quietly.
- Follow the driver's instructions.
- Press the stop button only when you want to get off the bus.
- Cross the road only after the bus has continued.

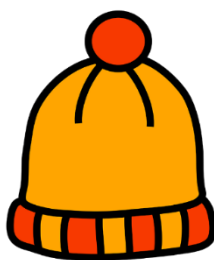
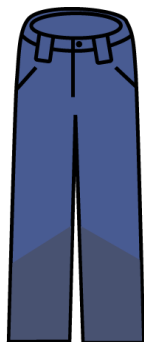
Guardian:

- The bus card is personal. Others are not allowed to use the child's bus card.
- The bus card allows to travel 2 trips per day.
- Talk about bus instructions with your child.
- In cases of damage or vandalism, the guardian is responsible for refund damage caused by the pupil to the transport firm.
- The guardian is primarily responsible for the school trip and its safety.

LIITE 9 Talvivaatetus

YOU NEED WARM CLOTHES FOR WINTER!

LIITE 10 Todistus valossa opiskelusta

Kajaanin kaupunki
Keskushallinto
Pohjolankatu 13
87100 Kajaani

TO WHOM IT MAY CONCERN

Issue Date and place _____

The student, whose identification details are given below, attended the preparatory class at the Basic Education in Kajaani Region between dates _____ to _____.

The education in question prioritizes the learning of the Finnish language, but also covers mathematics and environmental studies to a reasonable extent. The preparatory teaching follows the national curricula authorized by the Finnish Ministry of Education.

The student's

first name(s): _____

surname: _____

birthday: _____

The parent's/guardian's

Name and Surname: _____

Phone number _____

postal address: _____

School teacher:

.....

_____

Responsible School Principle:

.....

_____

Posti	Käyntiosoite	Puhelin	Sähköposti	Y-tunnus
PL 133 87101 Kajaani	Pohjolankatu13 87100 Kajaani	08 61 551	kajaani@kajaani.fi	02144958-9